Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера денз ● ШИНАРА, 15 ЯНВАРЬ, 1980 ШУ. ● № 7 (6138). ● Мах 2 кепиг.

ЮРТАРА КУЛЬТУРА КХУВРЧ IАЙ

Iа тIатеIача, хьинарча къахьегама ха я юрташкарча культура учрежденешта. Чакхдьиннад юрта боахамера керттера балхаш. Дале а, гаьна яц бIаьсти. Цудухьа итталгIча пятилетка тIеххьарча шера бIаьсти кханика дергдолча балхашна кийчлуш ба юртахой. Цар культурица дувзаденна хьашташ дияза кхоачашдеш, цар мукъа йола ха вхетамца вIаштIехьйоахаш хила еза хIара клуб, хIара библиотека. ГIулакх дIаоттаде деза культура кхуврч юртахошта безаме хетаргболаш, цхьа меначун унказа юха а юха я це лоr оттаргдолаш.

Юрташка къахьегача культура балхахошта доккхий а бехктоххаме а декхараш хьалхешна оттадьад «Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоебарах» болча КПСС ЦК соцамо. Парте хьалхалоах къахьегамхошта коммунистически кхетам балара, цар культурица дувзаденна хьашташ дикагIа кхоачашдара тIаберзабьча балха тIа партийни организацешта культура учрежденештен юкъе айхха бувзамаш хила дезаьлга. Партийни организацеш декхарийла я культура учрежденей балха лостам тедеш, цо болх айхха вахарца бувзара а цун идейни боарам лакхбара а йоаххо е. Соцамо дIадехача керттердарех цаI да уж малагIа ведомствай кара я къестоде ца а гIерташ, йолаш йолча ерригача культура дворецех, цIенох, клубех, библиотекех биаза пайда ийбергболаш гIулакх дIаоттадалга.

Оцыто хьахьенхад парте ЦК соцамо хьалхадьиххар кхоачашдеча моттигашка белгтала диначa телашашка къвчалга. Боахамий карторганизацештен клубаштен юкъе айхха бувзамаш долча юрташка бахача нахха духовни вахар дIаьхегIа да, лаккагIа ба цар юкъарча гIулаккхах бола бехкtоххам, гIозагIа а оссарегIа а ба къахьегам. Республика районашка кIезига яц бахача наха юкъе беча идейно-политически, кхетаме, культурно-сердалон балха юкъмоттигаш а хинна дIаэтта культура учрежденеш. Иштачарех да Наурски района Чернокозово яхача юртара Октябра 50 шу дизара цIерагIа культура ЦIа, Шелковской районера Каргалински, Червленски культура цIеноош, МагIалбика района Долакоара районни культура ЦIа, Гудермесски района Суворов-Юртара культура ЦIа, кхьдараш. Уххаза балха плая оттаю боахамий карторганизацешца, моттигерча Советашца хьвам, наьха хьашташ доаза гIерт. Цудухьа цар кийчью хIара мероприятин кхетамца вIаштIехьъьанхан юртахой терках тIаозаш хул.

Цхьабакъда, тахан а тIехьа кIезига яц болх формализа лелабу клубаш а библиотекаш а. Дуккхача культура учрежденешка алхха кинофильмаш хьекхарцен наг-нагатьа книжка дахьа мемачов из дIададарцен чакхбаьнаргт лоархI шоай болх. Къьстта ала доагIа из Ачхой-Мартановски, Сунженски, Назрановски районий дукхача клубех, библиотекех. Дукха ха я сакъердаме концерт, наьха безам тIагIоргбола вIашагIкхетар, лекия е беседа Гудермесски района Степное, Белоречье яхача юрташкарча культура цIеношка, Сунженски района Мужичарча, Оалкамарча клубашка ма хула. Белгалданкха деза, цу тайпарча культура учрежденешка балха мна хьалаш ма кетта ца хулга а. Цхьабакъда, дига йолаш йолча торонех а ма боагIа пайда ийбац.

ХIаьта къахьегамхошта юкъе беча общественно-политически, культурно-сердалон балха юкъмоттигаш уж хилларга хьежжа, доккхий да культура учрежденешта хьалхашка латта декхараш. Тахан цар керттерча декхарех да КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума соцамаш, Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева дьача къамаьлацара положенеши выводаши, иттазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессе решенеш къахьегамхошта цIерра дIайовзийтилга, Пленума я сессе а решенеш вахаре кхоачашъяра уж кхотабелга.

В. И. Ленин ваь 110 шу дизара къакъехьарча КПСС ЦК соцам тIа белгал ма даккхара, къахьегамхошта, къьстта а кагирхошта, коммунистически кхетам балара геттара лоархIам болаш да сийлакь-воккхача баьчча вахарах, революционни къонсамах, цун партийни а пачхьалкхен а балхах дувцилга. Цу гIулакха юрташкарча культура кхуврчий балхахошта дикка новкъостал дудургдолаш я республика творчески организацеш а культура учрежденеш а. Ишта дика гIулакх дIадоладаьд шоай дIа-хьа лелача музея экспозицера Ленински тематиках йола материалаш керда а яьха, уж республика районашка дIахьоккхаш йолчь республикански краеведчески музея коллективо. Сийлахь-воккхача баьччах йола шоай произведенеш ешаш юрташкарча клубашка, библиотекашка каст-каста хул республика йоазонхой.

Юрташкарча культура учрежденей хIара дийнахьарча балха юкъеденад кхы цхьаьнха а бокха политически а общественни а лоархIам бола гIулакх. ХIанз вай мехка массанахьа а политически хьинар чIоагIIа айденнача хьалашка дIахьош да союзни автономни республикай Лакхехьарча Советашка, халкъа депутатий моттигерча Советашка хоржамаш дара кийчо елга. Цунца дувзаденна хIанз ерригаш а хIана яц аьина йолча юрташкарча клубашка дIаннйсъяьй агитпункташ. Уж кийчъеча а цар болх вIаштIехьбоаккхача а хьинаре дакъа лоац культура балхахош.

Хоржамашта кийчо ярца дувзаденна ерригача юрташкарча культура учрежденешка кхы тIа а цIерагIа боаржабе беза шоай болх. СССР, РСФСР, Нохч-ГIалгIай АССР кердача Конституцеех йола беседаш, советски наьха социальни а граждански а бокъонаш, цар хьал-торо кхы тIа а тоаира вай мехко ю йоаххо юкъцилга, хоржамашкара хоржамашка мехка, республика, района, юрта экономике а культуре а хинна башха-дика хувцамаш хьахьокхилга, советски демократи буржуазнчул тIех хиларах гонахьарча вахарера хьанйдеча масалашца дувцилга, депутаталла болча кандидаташца дола вIашагIкхетараш чакхдоахилга — цу деррига а культура двореций а цIеной а, клубийн библиотекайн балха юкъе керттера моттиг дIалаца еза. Цул совгIа, гаьна ядача нах бахача дIамигача моттигашкарча къахьегамхой хьашташ кхоачашдара дукхагIа пайда ийбе беза хIара районе йолаш йолча автоклубех, хьайбай фермашкарча цIеча уголокашка дуккхагIа хила еза культура цIеной агитбригадаш, районни культура отделий агитпоездаш.

Цунца цхьана культура балхахоша тесса дича йиш яц Iаи замалахьарча шоай балха кхьлоди доакъош а. Царех да библиотекаша юрта боахаме къахьегамхошта лаьрхIа агрозоотехнически дешар вIаштIехьдоаккхача гIо делга, специалисташта долча литература выставкаш кийчъелга, культурно-массови мероприятеш чакхйоахилга.

Юрташкарча культура учрежденей балха формаш дукха я. Цхьабакъда, уж ерригаш а бахача наха коммунистически кхетам балара, цар вахар а къахьегам а дикагIа, сакъердамегIа дара тIаерзаб хила еза.

ХЬАЙБАЙ БОАХАМА — ДУКХАГIА ТЕРКО

Шалински района «Джалка» совхоза кхоалагIча отделене комсомолкас Умарова Валентинас къахьега итт шу совгIа ха я. Ферме еначa хана хьайбаш лелабеча эшача говзалех хIама хоуш яцар йоI. БоккхагIбоача новкъосташа Iомайир из балха «къайленаш» йовза. Цудухьа толамца шиэ декхараш кхоачашде низ дIаккхоач Умаровий.

— ДIадахача шера кхоьль бетта Валентинас кхоачашьяьй шиэ пятилетка, цо леладеча доахнгара 1073 центнер шура а яьккха. Из 148 центнер планал совгIа я, — йоах совхоза рабочкома председатела Джапаралиев Гелас.

Доаркашта юкъе яьркача социалистически яхье хьалхале яьлача Валентинай сийна къахьегама сийлен байрахх дукхьаза урагIа ахнйтай, грамоташи ахчан премеши тийппай, совхоза контора арахьарча пенаца хьалдоалл цуй портрет а. Из сийло яьккхай цо хьинаре къахьегаш хиларах.

Совхоза кулгалхоша дехар дир цунга хинна цхьа Iаьсий Iул дIаэца аьнна. ХIанз уж кхедача низ ца кхобеш къахьегаш я Валентина. ПланагIа 329 грамм йолаш цо дешеи бийсанна хIара Iаьса тIаккхетийта доаал 450 граммага дIаккхоач.

В. И. Ленин ваь 110 шу дизара цIей дикача толамаца деззе лерIаш я Умаровий Валентина.

СУРТА ТIА: Умарова Валентина.

Х. МУКАЕВ.

Авторе сурт.

Болх тоалуш латте а...

Геттара во хьокханаш гойташ чакхдьиннар дIадахча шу Сунженски района «Заветы Ильича» яхача колхоза хьайбаш леладераша. Ишта, шера план 2000 йолаш пачхьалкхенга 1641 центнер мара шура йохка карагIадалнзар царна. ДукхагIа йола шура шоллагIча сортах хиннаЛле а кхозза — диазза моттиг ниjсъелар колхозхоша пачхьалкхенга ехнар цхьанна а сортех йоацаш. Планал дикна дукхагIа да цхьа центнер шура яккхарга дIадахар а.

Духхьал цамогаш хиннарча меттел болх беш йола кхоъ а йолаш—11 доярка я ферме къахьегаш. Царех Галаева Мадии Пндиева Фадин мара доархIаннар хIара кхоабача Iаттагара шура яккхара шера планех.

— 1976 шу чакхдолаш дIахо леладе пайдана доацандаь бруцеллез яха лазар кхийтта 131 бежан дIаделар колхозо пачхьалкхенна дулха. Царна меттел боахаме доаладир пIеча фух дола 200 шинар. Хапашка хьежка бугIе а кхувлаш, дахка а дахкийта 1979 шу долалуш дерригаш а деттаргдолаш гIулакх вIаштIехьдаккха дагахьа доаладьлар уж. Цунах хIама хиланзар. Соахка февраль, март бетта сон ферма бригадир Булгучев Мижаьили балха доагIаш 94 мара етт бацар ферме. ХIаьта шура яккхара шера план елар тхоа ферме 200 етт болаш саннга, — яхаш дуц кхоачамбоацарий баьзанаш гучадоахаш колхоза зоотехника Цечоев Мухьмада. — Тха фермера доахан дукхагIдараш март бетта дахи. Цу хана хьайбаш къаьстта дика кхаба деза. Ма хулла дукхагIа хьатIада гIерташ кхыметтел Къилбаседа-ХIирий республика боахамашка а ухаш Булгучев Михаьил лийннавале а, цу юкъа доахвиния кхоачамбоалаш доакъар дIадалда йиш йолаш хиланзар тха. Хьалхарча шера из планага хьежжа Iалашдаь ца хиларах. Из бахьан долаш шура ца луш лекъар цхьа дакъа доахан, дисачарех дукхагIчар геттара лаьгIйир шура. Диззал даа доакъар ца хиларах бугIе дахка безам боацаш дукха шинараш а дисар. ХIаьта а тхоай низ дIаккхоачар деш къахьийгар оаха деттача доахана Iул дебаде гIерташ.

Цо яхар бакъ да. Из хьахьонах хьайбашта зоотехнически учет еш леладеча журнало. ХIанз 155 етт ба ферме. Цул совгIа, бугIе дита хиннача шинарех цхьа кхы а 60 етт тIаккхетаргба царна. Цу тайпара, укх шера хьахара кхоартал чакхйоалаш 215 етт хургба ферме беташ.

— ХьатIаккхьачар доахан доахаде йиш йола -ха, — йоах Булгучев Михаьила. — Алхастера 8 километр гаьна йолча ахкахарча лагерге дигар доахан. Цига юртара дIаводаш Эсах дехьа вала везаш да. ТIий ца хиларах машинаш вхаш лагере. Доахан деттара доаркаш дIаккхувлаш а цигара юрта шура хьатIакхухьаш а трактораш лел. ЛерттIа болх вIаштIехьбаккхара кхоъ эш уж. Цунца йоачан хилча трактораш а дIайохалац аххкарча лагерге. Цу тайпара массехк моттиг ниjсъелар соахка. ХIаьта трактораш дIатIа а ца йохалуш, шура шиэ хайпахьа хьа ца яр бахьан долаш пачхьалкхенна дIаена из цхьанна а сортах йоацаш кхелар. Из тайпа кхоачамбоацараш дар шура яккхара а йохкара а шера планаш кхоачашъе соахка тха ферма коллективна новкъарло хьаш. ХIаьта хинна гIалаташ кхы ниjс ца далийтара Цечоев Мухьмадашa, дикагIа болча хьайбаш леладерашца цхьана тхоай низ дIаккхоачар и ду оаха хIанз.

Къонача кулгалхоша даьча къамаьло хьахьокх ферма балхах, шоаш хьадечох уж дог лазаш болга. Цул совгIа, цунна тешал ду ферма коллектива хIаннарча хьокхама ша, чакхдоахача гIулаккхаш. ЛерттIа Iунал дар бахьан долаш цIена, дика оцда доахан. Соахка январь бетта хьалхарча ворхI дийнахьа ферме 190 центнер шура яьккха хинналe укх шера цу юкъа 277 центнер яьккхай.

Хьайбаш дика Iангара дахара соахка кхоачам хиллал Iалашданзар колхозе доакъар. Масала, силос план 2000 йолаш — 1750 тонн, йол клин 167 йолаш 25 тонн мара кийчъяндар. Аьла дIайийна хинна судакка иха буц къа а ца йолийташ шиэ хапахьа хьекха аларе, дукхача шерашка тIаювлача баьцашта, эшача боарамагIа минеральни удобрени а тоссаш, лерттIа Iунал даьларе дикка дукхагIа бийчде йиш яр доакъар. Из тIалат нийсденнадале а, деца а па дутийташ, луш йола продукци лох а ца йолийташ хьайбаш Iангара даха йиш хулийтаргйола торо лаха езаш хилар ферма кулгалхой. Из цар леха а лехай.

Iай хьайбаш кхабера оттача рацюнага хьежжа хIара Iатта дийнахьа юкъера лаьрхIача 10,5 доакъара единица йоагIар. ХIаьта хIанз, дукха шийла йоацача хана, доккха ве дергдоацигга а хоуш. 8 доакъара единица мара лац ферма кулгалхоша. Хьашкара даанза диса доакъар, цунна юкъера дIахо пайда эца йиш йолаш дар хьакъсастадаьчул тIехьагIа мара дIакхоссац. Иштта кхом а беш пайда эз доакъарах март бетта доахан дакха доладелча царна из шортта хилийтар духьа.

«1979 — 1980 шерий Iан замалахьа хьайбай продукташ дукхагIа яхара кийчъяри духьа хьайбай боахама болхлой Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаяра хьакъехьа» КПСС ЦК-ас, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о, ВЛКСМ ЦК-ас тIаийца соцам бувцаш собрани хилар ферме дукха ха йоацаш. Цига колхоза хьайбаш леладераша социалистически декхар тIаийцар укх пятилетка тIеххьарча шера хьалхарча ялх бетта план 750 йолаш хIара Iаттагара 950 килограмм шура яккха, пачхьалкхенга йохкачох цхьанна сортах йоацаш цхьа килограмм шура ца нийсъалийта, хIара бIаь Iатта тIехьа 85 Iасилг кхеде.

Ферма коллектива болх тоалуш латте а. укх шера де лаьрхIар аттагIа кхоачашде йиш хургьл цун кхоачамбоацаращца толамца къовсам лоаттабара колхоза правлене хаддаза новкъостал дойл. Нийсдолийташ хинна гIалаташ дага а кхоабаш дукхагIа йоанхо е еза укх шера доакъара дIайийнача культурех дикагIа пайда эцара, даьгIенех кхоачам а ца беш доахан хьабара вIаштIехьъяккха еза баьццара конвейер. Эсал дехьа машин йохалургйолаш моттиг е еза.

Шя бIаь етт лелаоe йиш йолаш хьаьь помещени я ферме. Цу чу латт хий дIоахдеш бола яй. Из болх беш бац тIаоттае манометра цунга хьажа цхьа саги ца хиларах. Из бахьан долаш божа беттача хана эша гIирс кийчбара хий электрически плиташ тIа дIоахде дезаш хул деррнаш, цул совгIа, его цлене болх беш ца хиларах шийла я хьайбаш леладечар салоIача. Щеча уголока хьакъоастаяьча помещенешка. Цу кхоачамбоацарашна бувзам бола дош ма хулла сихагIа къоастаде деза колхоза кулгалхоша.

М. ХАМАТХАНОВ.

24 ФЕВРАЛЕ — СОВЕТАШКА ХОРЖАМАШ

СОВЕТАШКА — ДИКАГIБАРАШ

Республике дIахо а еш я, депутаталла кандидаташ оттабара а хьаллацара а йола хоржамашта хьалхара собранеши окружной совещанеши.

Нохч - ГIалгIай цемент еча завода къахьегамхоша хоржамашта хьалхарча собране массава раьза волаш № 168 йолча Чир - Юртовски хоржамий округе гIолла НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла оттайир завода цеха мотористка, производства ударница Юнаева Аминат.

Хоржамашта хьалхара собрани хилар Старогрозненски бурув толара балхий управлене коллективе а. Бурувдеттараша № 52 йолча Кировски хоржамий округе гIолла Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла оттаве цIи лаьккхар УБР-а начальника Лутовинов Юрий Александровича.

Безаме чакхъьялар хоржамашта хьалхара собрани «Электроприбор» заводе. Болхлоша, инженерно - технически ,балхахоша, гIулакхерча наха массава раьза а волаш № 55 йолча Ташкалински хоржамий округе гIолла республика лакхехьарча Iаьдала органа депутаталла харжа кандидаталла оттайир токарь - револьверщик Пономарева Татьяна Васильевна.

«Гикаловский» опытно-производствени боахаме хоржамашта хьалхарча совещане гулбелар № 71 йолча Гикаловски хоржамий округера къахьегамхой викалаш. Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла оттаь я цу боахама доарка А. Н. Хакиева.

Хакиева Албика Неситовнайта № 71 йолча Гикаловски хоржамий округе гIолла республика Лакхехьарча Совета депутаталла харжийта дехар дир совещане гулбеннараша.

№ 54 йолча Пугачевски хоржамий округерча къахьегамхой викалий совещани хилар № 11 йолча юкъерча школе. Цу округе гIолла НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа Грозненски городской халкъа депутатий Совета исполкома председатель Шамардин Владислав Михайлович кандидаталла оттаваьлга дIа а хойташ из кандидатура хьаллацар дийхар къамаьлаш даьраша.

Шоай хоржамий совещане «Союзавтоматстром» ВНПО Грозненски опытно-экспериментальни завода радиомонтажница Левина Анастасия Васильевнай кандидатура чIоагIIа могаеш хьаллаьцар, хIаьта № 47 йолча Бутенковски хоржамий округе гIолла Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла ше харжийта дехар дир цунгара № 47 йолча Бутенковски хоржамий округа къахьегамхой викалашa.

Ишта № 28 йолча Новоалдынски хоржамий округе гIолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла оттаьча ТЭЦ-2 машиниста Карпенко Лидия Дмитриевнай, № 51 йолча Катаямовски хоржамий округе гIолла НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла оттаваьча Батьлов Мадина Пахрудиновича, № 21 йолча Индустриальни округе гIолла республика Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла оттаяьча В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода оператора Филоненко Пелагея Павловнай, № 45 йолча Ханкальски хоржамий округе гIолла Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла оттаваьча Виганов Хабибулл Баудиновича кандидатураш хьаллоацаш царгара шоаш харжийта дехар деши къамаьлаш дир къахьегамхой викалаша шоай хоржамашта хьалхарча совещанешка.

КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиуме, СССР Министрий Совете, ВЦСПС-е

ХАЛКЪА БОАХАМЕ КЪАХЬЕГАМА ДИСЦИПЛИНА ДIАХО ЧIОАГIЪЯРАХИ КАДРАШ ХУВЦАЛУЛГА КIЕЗИГДАРАХИ

КПСС ЦК, СССР Министрий Совето, ВЦСПС тIаийцача соцам тIа белгалду. КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъеш советски наха шоаш ца кхобеш къахьегарах мехка экономика динамично дегIайоагIа, халкъа вахара материальни культурни боарам леррагIа айлу. производстве дика хувцамаш хул, хIара саго шийна дулургдар хьагойтара, инициативен творчествон гучаяккхара, профессионально дегIаваpа аьттув бола хьалаш хьаххолл, аьнна.

ХIанзарча хьалашка, производства масштабаш алсамъяларца, боахама бувзамаш чоалхане дерзарца, Iилма-технически прогресс сихъяларца балха хана хIара сахьата, хIара минута, чурча распорядка правилаш чIоагIIа лелаяра, производства хIара участке стабильни кадраш хьахилийтара лоархIам айлу. Бакъда, практике боахама довл деча цхьайолча организацеш, объединеней предприятей кулгалхоша, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, халкъа депутатий Советашa цу дIадехарий лоархIам бац, е эза терко яц къахьегама дисциплина чIоагIъяра, къахьегама хьалаш тоадара, производстве гIулакх дикагIа вIаштIехьдоаккхилга Iалашдара.

Моттигаш хул къахьегам дукха боаш, предприятей болх телхабеш. Моттигерча организаша бахьан а доацаш цу предприятейн учрежденейн производствении гIулакхашца дувзаденна доаца тайп-тайпара балхаш де нах тIерабоахаш. Дукхача общественни организацеша балха хана чакхйоах собранеш, совещанеш, семинараш, слеташ, спортивни яьхаш, художествении самодеятельностага хьажараш, кхы йола мероприятеш.

Партийни организацеша массала а эффективни гIулакхаш дац дисциплина чIоагIъярахи производстве порядок Iалашъярахи бола боахамий кулгалхой бехктоххам айбара. Йолаш я чурча къахьегама распорядка правилаш телхаярца дIаIсма йола объединенеши предприятеши, прогулий, балха ха йоаяра принципиальни партийни мах бац. Къахьегамеи пачхьалкхени дисциплина телхаяро балхах хьахур кIезигду, арахецача продукце динал лохъю.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совето, ВЦСПС партийни, советски, профсоюзни, комсомольски органий, боахамий кулгалхой лоархIаме декхар лерхI къахьегама дисциплина чIоагIъяра, производства балха ха йовелгa дIадаккхара, къахьегама ресурсех дикагIа пайда эцара, стабильни къахьегама коллективаш хьахилийтара тIаберзабаь организаторски политико-кхетамен болх дикка тоабар. Из болх ларкIа беза парте экономически социальни политика вахаре чакхъяхара, производства эффектикность айяра, къахьегамца коммунистически уйла хилийтара керттерча лостамех цаI.

Партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски органаш декхарийла а къахьегама дисциплина чIоагIъяра, объединенешка, предприятешка, организацешка балха хана эффективно пайда эцара дешаш къестадарга комплексно хьежа, моттигера гIулакхаш мишта латт хIоаргга Iомаде, уттa а еш йоагI-йоагIа мероприятеш чакхъяха, бехказа вала бахьан а доацаш болхлойн гIулакхера нийсъ тайп-тайпара юртбоахама, гIишлоенъяра, заготовительни, кхыдола балхаш де тIера ца баккйита. Хьинаре хьагул а еш дIайоаржае еза организаторски политико-кхетамен болх чакхбахарах. Iилманеи техникани карагIдаьннараш юкъехувлярах, къахьегами производствон вIаштIехьйоаккхилга эргадоахаш тоадарах, къахьегамхошта моральни а материальни а стимулировани ярах балха ханах дикагIа пайда эцача, къахьегама дисциплина чIоагIъеча, кадраш дIаухилга кIезигдеча коллективай опыт.

Къахьегача коллективай балха мах беш, социалистически яьхь ягаш еш, коммунистически къахьегама коллектива цIи баккъеш а дIалуш а къахьегама дисциплина хьокхамаш балха керттера хьокхамаш санна чоте эца деза.

Къахьегама дисциплина чIоагIъяраи къахьегайн овсаpие айяран, къахьегам вIаштIехьбаккхара а цох мах балара а прогрессивни формаш бокиха лоархIам болаш йолга дага а кхоабаш министерствашта ведомствашт тей, объединеней, предприятей, гIишлоний, колхозий, совхозий кулгалхошта, партийни профсоюзни организацешта тIадиллад къахьегам коллективно вIаштIехьбаккхарен цох мах баларен формашка леррагIа дегIдола гIулакхаш чакхдаха: бригадашта кадраш лохаши дIанийсъеши цар бу болх тоабара эшаш дола новкъостал де; производствени бригадай советийи бригадирий советийи лоархIам айбе; къахьегам материально-технически энергеей Iалашбар тоаде, цох мах лулгеи нормировани елгеи эргадоахаш тоаде; уж дешаш къестадара къахьегама коллективаши общественни организацеши шерагIа юкъеоза.

Объединеней, предприятей, организацей кулгалхой, партийни профсоюзни органаш декхарийла я хIара болхлочун бокъонаш декхараш ийлагIаш да нийса къоастаделга Iалашде. цар производствении функцеши гIулакхе болчар декхараши нийсеи дикеи кхоачашделга Iалашде. Къахьегама дисциплина чIоагIъяра къахьегама чурча распорядка правилаши къахьегама законодательствон леладара дакъера цехий, участкай, сменай начальникий, мастерий бригадирий бехктоххам айбе. Подразделеней кулгалхой балха мах беш чоте эца деза къахьегама дисциплина лелаярахи чIоагIъярахи плановн заданеш кхоачашъярах санна цар мог луш долга. Дисциплина чIоагIъеча, къахьегама чурча распорядка правилаш чIоагIа лелаечара къахьегама коллективай лоархIам айбе, хIара балхахочоа цар еш йола влияни чIоагIъе. Болхлой собранеша, производствени бригадай советаша, бригадирий советаша аь решенеш чоте а эцаш къахьегама дисциплина телхаерашта общественни, материальни, дисциплинарни воздействи е. Новкъостий судийн бокъонаш телхаяра профилактика еча советийн болх тоабе, цига болх бара дукхагIа юкъеоза кадрови болхлой, къахьегама ветеранаш.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша санкетаме дисциплина хьалхкеяра, стабильни къахьегама коллективаш хьахилийтара дукхагIа уйла тIаахийта еза, уж дешаш хан-хьанахьа дувца деза собранешка. Къахьегама дисциплина телхераш лоаш, царца хIаьда хилар хаьда дIаданкха, дукха лаьрхIа къахьегама законодательства тIарча воздействи ара деррига гIулакхех пайда эца. Коллективе керда хьаийцача, выработка нормаш (нормировани заданеш) кхоачаш ца еча хIаранеца бу болх чIоагIIагIа бе. Партийни дешара, экономически образоване, комсомольски политпросвещене сете, массови пропаганда агитаци кхыча формашка башха беза социалистически къахьегама дисциплина лоархIам, шоай профессех, предприятех доккхал деш хургболаш, гIулакх лерттIа а ца леладеш, дисциплина йоацаш, боахама эмапi деш йола моллагIа моттиг лоргIйоацаш тьалнхеbе беза коллектива членаш. Хьалха латтачарна, къахьегама турпалаштен ветеранаштен карагIдаьннараша цар балха опыт дIайовзийтара боарам айбе.

Халкъа депутатий моттигерча Советий исполнительни комитеташта тIадиллад юкъардешара школа яьккха кагирхой балха дIанийсбара, производстве царех пайда эцара, школа производстваца бувзам чIоагIбара, дешархой къахьега Iомабар, хьалххебар, профессеш езаллийтар тоадара йола мероприятеш чакхъяхара тIахьожам чIоагIIагIа лоаттабе, нах балха ухийтача бюросеть дIахо дегIайовлаери цар болх тоабарен дола гIулакхаш белгалде а чакхдаха а. Къахьегама йолча моттигерча органий гIоаца объединенешта, организацешта болхлой эшарахи балха дIанийбарахи бахача нахага хоам беча городий опыт шерагIа юкъехкахьа.

Партийни, советски, профсоюзни органашта, министерстваштен ведомстваштен, объединенешта, предприятешта, организацешта тIадиллад городий Москвах, Ленинграда, Латвийски ССР, Запорожски, Куйбышевски, Челябински областий опытагIа кулг-кара къахьегамта кIезигдаран чурча ресурсех шерра пайда а эцаш цун хьалаш тоадаран тIадерзадаь гIулакхаш белгалде а чакхдаха а. Оттадаь да къонача балхахой, производстве эггара хьалха баьккарий къаьстта а дукхагIа терко е, цар профессиональни говзал айяра а коллектива гIулакхаш царна хьаштдолаш хилийтара а гIо де. СССР 50 шу дизара цIерагIча Волжски автомобильни завода а кхыча хьалха латтача предприятей а опытагIа профессиональни - квалификацегIа хьалха бахара система юкъейоалаеш кагирхошца болх бу комиссеш вIашагIъехка, хьехамчий болам дегIабоалабе, цар сий айде, педагогически знаней лардаш Iомае. Союзни республикай Лакхехьарча Советий Президиумашта тIадиллад «Заслуженни цIстаф

(Чакхдоладар 3-ча оагIо тIа).

Партийни хроника

ХОРЖАМАШТА НАКЪАДОЛХАШ

Денгара денга шерагIа даржаш латт 24 феврале РСФСР, НГIАССР Лакхехьарча Советашка, моттигерча Советашка деча хоржамашта кийчо ехта. Цу даькъе шоай коллективе а хIаьништа шоашта тIачIоьгIъьча нах бахача участкашка а боагIаш бола болх бара йоакхо еш я шурий комбината партийни организаци.

— Хоржамаш дарда хьалхашка этта декхараш дIадоязийташ агитаторашцен политинформаторашцен семинар чакхъяьккхай, № 15 йолча юкъерча школерча агитпункте цар дежурство мишта делаю хьожаш тIахьожам лоаттабу, — яхаш дувц комбинате партбюро секретара Аушев Аляхана.

Шерра болх баьб коллективе КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенеш, В. И. Ленин ваь бIаьитт шу дизара хьакъехьара сецам дIабоязийташ. ХIаьта хIанз шоай участкашка уж лоархIаме политически документаш дIадоязийташ ба агитатораш. Партийни организаце шоашта тIадилла из декхар дика кхоачашду Арсанукаев Мувсас, Камаричева Аллас, Аушев Хьамзата. Цхьайолча школашка, группашка нах кIезига тIаболаш чакхъювл занятеш. Берригача пропагандисташа вIаштIехьдаьнихадац ладувгIараш занятешка кийчлуча хана даим марксизма - ленинизма произведенешца болх беш хулийтилга. дешарцара цар безам совбоахилга. Моттигаш хиннай занятеш тIехьайоахаш а уж лохача боараме чакхйоахаш а.

Заседане тIалийцача сецам тIа дIаялдир уж кхоачамбоацараш сихха дIададанза а дешар хIанзарча заман декхараша дIа ма деххара вIаштIехьдаьнихданза а даргдоацилга. цу даькъе цехай партбюрой секретарий, пропагандистий бехктокхам айбе безнлга.

●

СЕМИНАР ЧАКХЪЯЬККХАЙ

Укх деношка хургдолча хоржамашта хетаьв юрта Советий председателашца, активисташца семинар чакхъяьккхар парте Грозненски райкомо.

Цига вIашагIкхийттараштa кхетта РСФСР а Нохч-ГIалгIай АССР а Лакхехьарча Советашка, моттигерча Советашка хургдолча хоржамашца дувзаденна аргIанара декхараш дIадоязийташ къамаьл дир парте райкома оргтдела инструктора Х. Х. Исаева.

Хоржамашти кийчо еча хана документаци мишта вIаштIехьйоахаш лелае еза дIагойтар халкъа депутатий районни Совета исполкома секретара П. М. Козловас.

Гулбеннарий теркам тIовзаш дар района юрташкарча агитпункта, агитколлективашца хоржамашта хетабаь бечa балхах лаьца парте райкома пропаганди агитацеи отдела заведующе заместитела Л. Н. Зайцевас дийцар. Цо белгалдаьккхар районе хоржамашта дахa ма доагIара накъадахара шерра болх баьржа хилар, хьадийхар ерригa агитпункташ дика кийчъяь хулийтилга, наха безаме хетаргйола мероприятеш цига чакхйоахилга, агитаторашa политинформаторашк цу балха кхы а шерагIа юкъеоалилга.

●

ШОАЙ ДЕШАРА БОАРАМ ЛАКХБУ

ТIехьарча шоай заседане «Автоспецоборудование» завода партийни комитето дийцар коммунистийн парте боацарийн идейно - теоретически боарам лакхбара деш долчох лаьца доп.

Политически экономически дешара системе занятеш вIаштIехьъяхарах лаьца хоам беш хиннача парткома секретара заместитела А. Ю. Горбакова белгалдаьккхар. дешара шу коллективе ханнахьа дIадоладаьлга, ерригаш а хIана яц аьнна йолча школашка, семинарски группашка занятеш хан-ханнахьа чакхйоахилга. Идейно - теоретически боарам лакха болаш вахарца айкха ювцаш чакхйоах занятеш пропагандисташа В. Д. Бахтина, Л. В. Сеоскаяс, А. Г. Мурадова, М. Г. Жебрикеа, Г. В. Тимошенко, кхычар. Цуица цхьаьа заседане тIалийцача сецам тIа дIаялдир цу балха

Техника тоаеча «Грозненский молочный» совхозе доккха новкъостал ду мотораш тоадеча слесара «Знак Почета» ордена кавалера коммуниста Анидалов Николай Дмитриевича. Лакки хлаташ чуэцаш комбайна тIа болх бу цо, хIаьта юрта боахаме культураш чуерзаяьхача механически мастерске къахьег. ХIанз цхьа дийнадIадахийтац цо балха нормаш юкъера лаьрхIача 120—130 процент кхоачаш ца еш, хIаьта хьадер тешаме а ду.

Иштта овсаре болх бу слесара Федоров Степан Алексеевича, мастер - наладчика Мажиев Нурдс. Опыт йолаш болча цар болх бе Iомабу къонабераш.

СУРТА ТIА: «Грозненский молочный» совхоза мотораш тоаду слесарь Анидалов Николай Дмитриевич.

И. ОКАРОВА сурт.

ГIУЛАКХАШ ДИКА ЛЕЛ

В. И. Ленин ваь 110 шу дузача цIея сийна Грозненски швейни производствени объединене цехашта, филиалашта юкъе лаьржача социалистически яхье укх тIехьарча шерашка хадданза хьалхара моттиг дIа ца лецаш хьайоагIа Алексеев Анатолий Алексеевича кулгалдеча цхьоалагIча филиала коллектив. Объединенера цхьайола цехаш тIехьа а йсаш, царна тIадуса декхараш тIера дIадахара доккха даькъа лоац цо паччахьалкхен плани тIалийца декхарашк дика тIехкхоачашдеш хиларца. Масала, итталагIча пятилетка дьалагIча шера товарни продукци арахецара паччахьалкхен план ханал дукха хьалха кхоачашйир филиала хIамаш тегараша.

Шоай хьинар айдаь къахьегача филиала болхлоша кхы а динагIа производствени хьонхамаш доах пятилетка тIехьарча шера. Январь бетта хьалхарча итт ден задани тIехкхоачаш а яь, плана совгIа пар тийгад бIаьш барзкъаш.

Уж толамаш доахача керттера гIулакх я хиша дIаэттад филиалерча участкашта юкъера социалистически яхь кхетамца вIаштIехьъяккхар, цунна кулгалделга тоадар, болхлой кадраш йоагIача хьисапе дIенийсъяр, паччахьалкхен плани тIалийца декхараш кхоачашдаре шоашта тIалатта бехктокхам боккха хилар кхетадеча хIамаш тегараша хьинар кхо ца деш къахьегар.

Хьоацаргъа вай мастер Ткаченко Тамара Викторовна нерте латтача шоллагIча участка коллектив. Хаддаза тIехьаюсаш яр из. ДIадахача шера кхаь квартлагIа паччахьалкхен план кхоачаш а ца еш, цо ара ца хецаш йисар 2387 школьникий пиджак. ДIахо участка коллективо иштта болх бе йиш йоацилга кхетадеча филиала начальника Анатолий Алексеевича общественни организацешца дага а ваьлна цунна кулгалде оттайир шийн балхах тIехдика кхеташ йолу Тамара Викторовна. Болх тоабара де дезарех лаьца дагаьлар из къахьегама ветеранашца, новаторашца. БехктокхамегIарча участкашка къахьега оттабир коммунисташ, комсомольцай, яхье хаддаза хьалха латташ бола хIамаш тегараш. ХIаранегара доагIаш дар хьа а лехаш, шийгара элаш доле гIо-новкъостал дора цо хIамаш тегарашта.

Дукха юкъ яналехьа дика тоабелар участка хIамаш тегарий болх. Шу чакхдоалача хана кхаь кварталагIа шийна тIадиса декхар тIера дIадаьккхарал совгIа пятилетка дьалагIча шера план тIехкхоачашйир цо. Тегача хIамай сортноста задани дикка тIехкхоачашйир. Филиале ерригa тегача хIамаех цкъа дIаелча юха па ерзаш дIайохийта продукци 90 процент хилар, планагIа хила езаш яр 92 процент мара йоацача. Дукха да филиала коллективо паччахьалкхен динала Знак йолаш тегаш дола барзкъаш а. ДIадахача шера 37,5 эзар барзкъа лакхерча категорех арахийцар цо.

Дукха болхлой ба укхаза В. И. Ленин ваь 110 шу дузача денга кхачалехьа пхе шера план кхоачашъяра шоаш тIалийца декхараш тIехкхоачашдеш. Царех цхьабараш хIанзлехьа пятилетка кхоачашъяь ба, вожаш гарга ба из кхоачашъе. Царех я хIамаш тега мотористкаш, коммунистически къахьегама ударникаш Бисултанова Яха Вахаевна, Дакаева Iайшет, Михайловская Любовь Александровна, Солнышкина Елена Александровна, Таллаева Лилия Петровна, прессовщица Ковалева Мария Дмитриевна, кхыбараш. ХIара сменагIа нормаш 125—130 процент кхоачаш а еш, шоаш кийчъю продукци тIехдика мара ца хулийташ болх беш ба уж.

В. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: хIамаш тега моторнистка Я. Бисултанова мастер Т. Ткаченко.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЦУН СИЙ ДУ БОЛХЛОША

Аргунски «Пищемаш» заводерча слесарий - сборщикий бригадашта юкъе эттаре дикагIа лоархIачарех ца! я Лорсанова Юре кулгалду бригада. Шуплаш юлача машиний транспортерий зIанараш вIашагIъехкаш ба бригадера слесараш - сборщикаш. Цхьайтта болхлочох латтача бригада коллективо цхьаккха смена дIалхийтац шийн производствени заданеш кхоачаш ца еш.

Пхийтта шу дизад Лорсанов Юре цу цхьан предприяте балла моттиг ца хувцаш къахьега. Шийна безаш нараьнцача балла тIа хьинар кхо ца деш къа а хьегаш, толамца карвеэрайир цо слесара - сборщика говзал. Механо - сборочни цехе йерда бригада вIашагIъехлача коллектива кулгалхоша цунна керте оттае лаьрхIар Лорсанов. Уж гIалат а балаьзар. Шийн кхы вIелг санна производство дика йоезаш волча Юре кхетамца вIаштIехьбаьккхар из нерте эттача коллектива болх. Башха-дикa кулгалхой хагирлой хьехамчен лоархIаш ва из. Шийн опыти дикагIйола балха методаши дIайовзийт цо къонабераште.

Бригадера цхьаккха болхло вац смекии - говзалаш йоацаш. МоллагIа цхьа бахьан а нийсдена шоай новкъост балха ца воагIаш вичача царех хIараввар цун метта дIа а этта болх бе ховргдолаш ва. Ца ховр дIоюха хоттаьш, эшаш дола гIоновкъостал деш къахьегаш ба уж. Цудухьа вIаштIехьдоал цар нийсъенна халонаш хийцца эше, балла тIара кхоачамбоацараш цIендаь дIадаха.

Слесара - сборщика балхах тIехдика кхета а кхеташ, хьалхашка латта декхараш даим тIехкхоачашдеш ба бригадера дукхагIболла болхлой. Царех ва предприяте ветерани Дагаев ТIаус. Цо дукха говзанчаш кийчбаьб шийн опыт дIа а луш. Цун къалха хиина учеткаш, хIанз штамповщикаш болаш къахьегаш ба: Аюбова Iайшат, Аласханова Заргая шоай хиначa хьехамчаца яхье а баьнна, цунчарел эшашагIа производствени хьонхамаш доацаш къахьегаш ба.

ДикагIйола хьехамча хиларах тарра дукхагеша чIоагIа лоархIаш сий деш я балха - дика общественница йола Магомадова Тамара. КПСС Нохч - ГIалгIай обкома члена декхараш а дика кхоачашдеш я из.

Хаддаза фийла хьожаш хала везаш болх ба слесарий - сборщикий бар. МоллагIа вахна а ца! гIалат ваьлча бIарчача конвейерера болх сацa тарлу, цунца цхьана маьлера дуккха балха ха а зехье йоа. Балла тIа хьовзам хила йиш йола бехьаяаш нийс-м лу, цхьабаькъда, шийн балхах тIехдика кхетаяш волча бригадира сиххa дIадоах уж кхоачамбоацараш.

Ялх шу мара дац Лорсанов Юрий бригадина нерте латта. Цхьабаькъда, шийн балхах тIехдика кхетараш хIаранегара доагIаш дар хьадехаши волча цун сий ду массане а.

ДIадахача шера республикерча машинашъеча предприятешкарча слесарий-сборщиккий бригадашца дагахача толамий итогаш йича, цун бригада дикагIчарех ца! лаьрхIар.

А. АХМАТОВ.

В. И. ЛЕНИН ваь 110 шу дузаш

Ленински письмош дешаш

Цецвоаккхаш хIама да: тайп - тайпарча хаьашка, тайп - тайпарча нахах, тайп-тайпарча гIулакхех лаьца яздаь доллашехьа а, бIарча цхьа хIама санна хеталу уж. Доаккхача, саьъердамеча, кIоаргa маIан долча книжки доакъой норташ хет царех.

Ленина сесаг а соратник а хиннача Надежда Константиновна Крупскаяс аьнна цунах: «Цуй дог нахацарча безамах дизадар». Духхьал къахьегача нахацара безам, халкъацара безам хиннаб вай дунцаргдола письмош яздеш Ленина кулг леладаьр. Дуккхача ленински письмошта юкъера оаха херша духхьал Ленинах дараш — из мишта саг, мишта новкъост, мишта доттагIа хиннав дувцараш.

1919 шера 5 декабре Владимир Ильич Ленина Еррига российски Центральни Исполнительни Комитета секретарага Енукидзега записка язду фронтовика Владимир Михайлович Смирнова сесага — Валентина Смирновайна продукташ лелаьнна распоряжени ялар лехаш. Латташ граждански тIом бар, ха шийла а меца а яр. Смирнована чIоагIа хало тIаэттаргa хайча, шийн до йиш хиннар ду цо цунна гIо дара.

Къахьегача наьха вахарца, бытаца дувзаденна мел дола хIама теркал а дора Ленина, цу гIулакхашта оарцагIа а воалар. Из волча венна хиннача (цу хана «ходок» оалар иштта венача сагах) ахархочо Иван Афанасьевич Чекунова аьнна хиннад Владимир Ильичаца къамаьл деш вагIаш бIаргсаьнаш дайнад шийн аьнна. Ленина цу сахьате письмо яздаьд цу хана унахцIено лорарра нарком хиннача Н. А. Семашкога дика бIаргсаьнаш лаха Чекуновна гIо дар дехаш. Из эпизод хиннача 1921 шера Советски Россе шийн доалахьа оптически промышленность ма дарра аьлча йоацаш яр.

МоллагIча сага, кхыметтел Ленина хозза вовзаш воацачоа а бала тIаэттача, из оарцагIвоалар цунна гIо де, сатеде гIортар, гIайгIа дикагIа доаллийтара. Писатела Александр Серафимовича во! граждански тIом тIа вийнав. Из шийна хайча чIоагIа дог тохадолийташ дола дешаш оал цо писателага: «...Са чIоагIа безам ба хьога ала болхлошта а вайна массанена а Iа беш бола болх мел чIоагIа оашан бе, хIаьта иштта тахан, тIаьтта хало ла езача а болх юханаразца безача а хана. хьона денал мел эша» (ПСС т. 51, оагIув 198—199).

«Йоккхача политика» дешаш леладеш а партен паччахьалкхен йо бе доалладеш а, Ленина дагалоаттабора дукха нах, царна фу эш ховрa, вишачол гIо дора. Къахьегача сага йоакхо яр партийни а паччахьалкхен а политика дакъа лерхIар цо.

1918 шера апрель бетта Симбирски Совета председателага телеграмма йохьийт цо «50 шера чувашийн къамa гIулакх де гIерташ къахьийгача а царизма боккха Iотиъам тIалоаттабаьча а» инспекторга Иван Яковлевич Яковлевга фу хьал да хар лохаш. Владимир Ильич цу гIулакхах ховгаш хилар кхетадеш дар: Советски Iаьдал хIаьтта когаш тIа ураотташ мара дацар цу хана, къаьнача эрсий интеллигенцепа леладеш хиина гIулакхаш массанахьа а дацар нийса лархIа йиш йолаш, хIаьта Яковлев паччахьа хана школьни инспектор ма хиннавий. Ленина яздора телеграмма тIа, къаьна инспектор «ваккха йиш яц цо деррига шийн вахар дIаденнача гIулакхах» (ПСС, т. 50, оагIув 4). Яковлев висар кхалнаькха курсийн семинарен председателалла.

1920 шера октябре Ленина инициативагIа Советски правительства решени ю сийлахь - воккхача эрсий революционера - демократа Николай Гаврилович Чернышевске воIа — Михаил Николаевича валлаца тергдолаш пенси хьокадарахи Саратоверча Чернышевске цIенна - музейна сиха ремонт ярахи.

ВIалла боарам а боацаш нах дукхабезаш хила веза, Ленина тIалаьттача дукхача гIулакхашта юкъе, моллагIвар санна вола школьни хьехархо а дукхаха хьалха кхелхача революционера во! а дагахбара.

Революци хиначул тIехьагIарча халача хана Ленина дилла йоакхо лей правительстве гIоллареча шийн коллегий унахцIенони бытеи, де йиш мел яр даьд цар вахар тоадара, пар къахьегама хиланза даргдоаца керттера хьалаш хьадара. Юхедиса долаш да Владимир Ильич Ленина наркомаш, наркоматий коллегей членаш, кхыбола бехктокхаме балхахой приказ ухийтача хьисапе хIана ахийтац аьнна отпуске, дарба дайта ухийташ яздаь дукха а запискаш. Арахьарча торговле наркомага Л. Б. Красинга дахьийтача записка тIа язду цо: «н. Красинга! Шуна болх беш ва Ермаков (транспортно - материальни отдела заведующи волаш) коллеге члена бокъонаш а йолаш. Граждански тIом лаьттача шерашка 2—3 вайнав сона из эттара халагIа, бехктокхамегIа, кхерамегIа йола заданеш кхоачашъеш. Из моллагIа саг вац. Цунна чIоагIа кхерама лазар да (къамарга чура цIий ух). Дарба дайта а гIийртав, амма цIакхха а курс чакхъяьккхаяц, хIана аьлча дилла а моттигашкарча «нагийча наха» моттигашкара балхаш де яхаш юкъахIаьхад цун дарба. Дезал дукха ба, - алапи... — шаьш.

Иштта мегаргдац. Цу тайпарча наха дарба де а берзабе а декхарийла да вай (ПСС, т. 54, оагIув 241—292).

В. С. Ермаков дукха ца говш Итале вахийтар дарба дайта. Укх тайпара хIама а да. Ленина письмо 1922 шера октябре яздаьд. Цу дийнахьe а жоп дахьийтад Л. Б. Красина Ленинга. Ермаков дарба дайта вахийта раьза ва ше аьнна. 16 октябре Ленина тIадиллад секретара Ермаковна ахча дIаденнадий хьажа аьнна, хIаьта тIеххьарчо цунга хоам а баьб, эшаш мел дар хьанхаьчад шийга аьнна.

Цу тайпара йоакхо еш хиннай Ленина шийна уллув болх беш болча болхлой меттел кIезига бовзача наькха а.

Владимир Ильича чIоагIа лоархIаш хиннаб хIамах кхеташи инициатива йолаши бола нах, хIаьта уж юха а ца увзалуш парте а паччахьалкхени а кулгалдеча посташка дIа а уттабаьб. Цун предложенех хьожаваьвар лаьтта леладара наркомалла Енисейски губернера ахархо В. Г. Яковенко. Из предложени а нийца парте ЦК вахалехьа, Владимир Ильич Ленина цу хана ЦК секретарь хиннача Е. М. Ярославскега письмо яздир «шийгара е хIанз укхаза болаш болча сибирски лоархIаш болча новкъосташкара а ахархочох Яковенкох йола отзыв» ялар дехаш... Отзываш деррига а чулоацаш хила еза». (ПСС, т. 54, оагIув 92—93). Письмо тIа Владимир Ильича дукха хаттараш уттадир, царна долча жопех из саг дикка вовза йиш хургйолаш.

Ленин ше вIалла а сонталах хIама ца доаллаш саг хиннав, цунна лоаш хиннадац, кхыметтел дукхала воалаш а хиннав, ше моллагIча хIамана е моллагIча хIаманца накъал тIехванийка, кхычарна доаца хьалаш шийна оттаде гIерташ хилча. Цув из оамал къаьгга гуш я письмошкара.

1917 шера 23 ноябре Халкъа Комиссарий Совета социамагIа халкъа комиссарий алапи хоададеш бола боарам оттабир бетта 500 сом, хIара къахьега могаргдолаш воацача дезалхочоа лаьрхIа 100 сом тIа а тохаш. Из сецам толха а беш Совнаркома гIулакхаш леладеча В. Д. Бонч-Бруевича Халкъа Комиссарий Совета секретарaца Н. П. Горбуновца дага а ваьлна В. И. Ленина алапи 800 сомега кхоачадеш лакхдаьд. Из ха а хайна, Владимир Ильича Бонч-Бруевичага «згIаавахха» письмо яздаьд, законагIа доаца гIулакхаш леладарах цунна строги выговор а еш.

Ленин совдараш хьаштдоацаш хиларах, из шийн гIулакхаш чIоагIа зуеш хиларах дувц укх письмос а.

1922 шера 3 феврале Социалистически академе президиумо сецам баьб В. И. Ленин академе членалла харжа аьнна. Цу хьакъехьара хоам шийга дIанхаьчача 27 февраля Владимир Ильича письмо яздаьд ше харжарах баркал оалаш а ше списка тIара дIаяоавар е члений спискана юкъе ца вахьар декаш а... могаш воацаш хиларах вIалла а кхоачашдулургдац сога Социалистически академе члена декхараш. Фактически хила безам бац са». — йоах цуй письмо тIа (ПСС, т. 54, оагI. 184).

Сага оамалашта юкъера Ленина эттара маьхера оьвал яр новкъоста толам баьнихача из дег тIара гIадводаш хилар, толам шийн болаш санна цу гIулакхa раьза хилар. Журналиста И. И. Скворцова-Степанова «Дунен боахама переходни фазаца дувзаденна РСФСР электрификаци» яха книжка ше яздича рукопись яхьийтар Ленина. Книжка дийша а дийша, автороga яздир Владимир Ильича: «...со чIоагIа гIадваха ва. Ер гIулакх да!» Ленина раьза а хинна яздир книжка дешахьалхе.

Ленин нахаца геттара дика уйла йолаш хилар вIалла тара а дацар деррига хIамаш хозлуш а дунен хоненца цецваьнкха а лелача сага. Нахаца дог цIена а гуманин а саг, цхьаькха а харцо ца езаш вола саг волча цунна дег тIара гоаме бар денал доаца, лоIам боаца, дега дела долаш а тешаш и хIама доаца нах. Ше революционер а коммунист а хиларах тарра дорха, дукьала воалар из бюрократизмана чиновникашта, революционни балха нерда вахар хьалдара духхьале еш мел долчоа.

Шийн эттара дикагIа болча новкъостех а къахеташ хилацар из цар принципиальни гIалат дича, цар дегаш шендувле дьаьча. 1919 шера июль бетта Владимир Ильича письмо язду Алексей Максимович Горькега, цу тIа дувц цо писатель уйлах веха а «вахарах» дог ийкха а» хиларах ше воагаш а цуг баьнаш ца кхетадеш а хиларах.

«Хьехараш да безам бац са, хIаьта а ца аьлча Iелац: хьал, гонахье, ваха моттиг, каралаьца гIулакх овлангара хувца деза, иштта из ца дойла «вахарах хьдда дог эккхаргда», — язду Ленина (ПСС, т. 51, оагI. 27).

Сийлахь-воккхача писателага Ленина яздаьча письмох боккха пайда баьлар, гIо дир цунна шекоаш дIаяха, социализм хьалъяра къовсам лоаттаберий мугIарашка отта. Горькега критика а еш, Горький низах чIогIбе гIертар Ленин.

...Ленински письмош — Ленина вахара дешъа. Дуккха шераш хьалхарча хаьнгара хьаккхоачийт цар вайга наьха духхьа, цар ираз бахьан ваьхача сийлахь-воккхача гуманиста образ.

Павел ШАРИКОВ, (АПН).

ДикагIйола опыт — массанена

ХЬАЛХА ЛАТТА БРИГАДА

Хьалхалеттараш буаца воалавелча, «Чечингстройтранс» объединене № 1 йолча филиала партийни организаце секретара Феденко Иван Григорьевича эттара хьалха цIи яьккхар Лаптев Алексей Кириллович нерте латтача водителий бригада.

— Из, — аьлар цо, — яхье хьалха лаьтта ца Iеш, болх дика вIаштIехьбаккха ховш, цхьан цIен дезал санна барт болаш бригада а я. Шийн декхараш кхоачашдарал совгIа, тха филиала ерригача коллективана доккха беркат даьнад цох. Цун водителаш Грозненски аьшкбетона конструкцей заводера республика тайп - тайпарча моттигашка хьалъеш латтача гIишлошка изделеш дIаккхуьаш ба. ХIанз цар беш бола болх тха предприяте эттара никъалагIа йола участок яр. Iуйрийна баха хьабаьхкача шофераша ювцар из ше-ше цига вахийтар кхераш. ГIулакх мишта дар аьлча, цу заводера конструкцеш дIаккхуьача шоферо геттара вIезига доаккхар ахча. Дукха ха йоаc езаш хулар из мухь тIаботтарга хьежаш, гIишлош еча а зехьа ха йоае езаш хулар крани мукъалалалца.

ХIара денна хувцаш цига ухийтача водителех бригада вIашагIтоха йиш мича яр.

Цига вахийта массехаза хиннача, водитела Лаптев Алексей Кирилловича цкъа аьлар, цу заводе ахийтара хаддаза хургйола бригада вIашагIтехача бакъахьа хетар сона, цу тайпара бола болх беш мехка ма йий транспортин бригадаш. Цар фу ду а хьежа, из бригада вIашагIтоха езар вай. Предприяте балхах дог лазаш къамаьл дар цу шофера даьр. Оаха, администраце а партбюрос а уйла йир цу деша.

Журнала тIа юацаш яр цу тайпара болх беш йола новкъост Федюнин нерте латта московски бригада. Москве вахийтар оаха Лаптев цу бригада опыт хьеаца. Ши кIира даьккхар цо из бригада мишта болх беш я хьожаш.

Иштта цига а хиина ца цIавеча, оаха вIашагIтехар йоккха йоаца бригада. Лаптев оттавир цунна нерте. Хала вIашагIтехар ва. ЦIхьанне а тугий хьоха цу балха ваха?!

Лаптева къамаьл хилар завода а гIишлош еча организацей а кулгалхоеща. ГIишлонхоашта кхоачаэшаргйола конструкцеш заводо тахан нийсъергйолаш, хIара денна уж водителаша дIаккхоачийтаргйолаш гIулакх вIаштIехьдаьккхар. ХIаьта водителаша, цхьаькха ца а къердаш шоашта хьанийсъенна конструкцеш заводера дIаккхуьаргйолаш дийцар. Алапи хIара шоферо, цо балха волаш даьккхача сахьаташца классаца хьежжа нийдеркдолаш оттадир.

— Тхо болх бе долалуча хана завода кхоъ тайп-тайпарча конструкцеех дуза дар. — йоах Лаптева. — ДIаюха хьовза моттиг ицар. ХIанз низткъа мара «йокъаяла» а кхийтац оаха конструкцей. ХIара шоферо цхьа ди хьалха хов ше малагIча цехера малагIа конструкцеш мичахьа хьорьяь. ВIалла ха йоаяц заводе мухь тIаботтарга хьежаш. ХIаьта гIишло еча дIанхаьчача, цига хьем ца беш мухь тIера Iо а баьнихе дIаьоохийт из. ХIанз заводе а гIишло еча а цIаьхха нийсенна сагаш вац тха шофер. Цига а воказалье а шоай болхло лерхI дох. Тха бригадо массаза а доагIа лоац завода а гIишлош еча организацей а производствени собранешка. ХIаьта социалистически яхьа условеш а цхьана дага а даьле оттаю оаха. Кхыча тайпара хила йиш а яц, хIана аьлча оаха массане а беш бола болх айкха бувзам болаш цхьаннахьа ледара бича массанена Iатiаьшш ба. Из дика кхетадаьд цу яхь а участкерча наха. Цхьаннена шоллагIчо балха тIа ше бахьан хьовзам бергбоацаш договораш оттадир.

Социалистически яхь дIайолаеш эттара хьалха дийцар «яхь» ихача деша маIан. Цига кхетадир яхь лицар хьалхавала везалга хилар. ТIаккха фу де деза? Эттара хьалха чIоагIъе еза къахьегама дисциплина, балха хIара минутах бизза пайда эца гIорта веза.

Производствени болх барах доалаш хилазар гIулакх. Водителий общественни саккетам лакхбе безаш а бар. Цу тIехь чIоагIа къахьийтар бригадира Лаптев Алексей Кирилловича, коммуниста Брежнев Анатолий Фомича, Кудряенко Геннадий Николаевича. Цар дIахайтар завода е гIишлонхонта эшам а хургболаш шофераш болх бе ца боагIаш хилар, цу яхь оагIонах хIаране а аьттув бархболча тайпара болх бе безилга.

Ши-кхо бутт яхар санна ха яьнкхар бригадо цхьаццадола кхоачамбоацараш нийслуш заводагахьара а гIишлонхошнахьара а. Бригаде а нийслора уж. Кхаьа оагIоно цхьана дийца дIадоахар уж.

Болх тоабелар юххера а. Барттайнача бригадера нах нормаш тIеххкхоачашъе болабелар, тIанкийттар алаш.

ВIаши хьожаш къахьег бригадерча наха.

Иштта вIаши къажаргIулакхаш леладу бригада членаша завода болхлошца а гIишлонхошца а. Масала, цкъа ПМК-105 йолча конструкцеш нийца водителаш бахача, пятарча бригадира Черепкин Петр Петровича дийхар перемычкаш я шийна, уж йоацаш болх сеца латт шийн аьнна. Водителаша хьем боацаш кхоачашдир цун дехар.

Бригадера кхь духхьал производствени балха тIа гIоьна юсаш яь. Из цIагIен наха юкъев эзделца хила везаш а я. Нагахьа санна балха тIа дика а волаш, цIагIа е наха юкъе хустдоаца гIулакхаш доахаш вале, из тхона гунахьа дац, аьнна, витац бригаде. Цкъа цхьа водитель харцахьваьнна воалавелар. ЦIагIа тацар. Дезалца охца вар, мейна чу а вахе, бохам боаккхар. Цунца массехказзa къамаьл дир цо леладераш бригаде могийтарг ца хиларах. Сацензар. Бригадера эккхавир.

Цхьа дезал санна бригада членаш къахьегаш а балаш а хилара тешал да уж шоай дезалашца цхьана Iалама хозача моттигашка культурни салаIа ухаш хилар а. Цига дезалаш, бераш, истий вIаши бовз, шоай вахарах, берий дешарах, кхелетарий гIулакхех дувц, хьехамаш дIа-юха эц.

Уж иштта вIаши дика тIа а оьтт.

Цхьанне яьккха ютало массане а бригада баьнна толам хIаране шийн а лерхIаш къахьег цар. Бригада цIерагIа моарша дохьийт доккха хIама карагIдаьнича шофера дезалта.

Бригадо кхоачашйир пятилетка дьалагIча шера план Сийлахь-боккхача Октябра 62 шу дузаш. Белгалдаккха доагIа хьалхе 30 машинаца беш хинна болх хIанз бригадерча 15 машина болуш хилар. Заданел совгIа республика гIишлош еча — Назране, МагIалбике, Ведана, Ножай - Юрта, кхычахьа дIайихьай 18 эзар тонн аьшкбетоне конструкцеш, 250 эзар тонна - километр никъ баьб.

Бригаде ба пятилетка хIанзле а кхоачашъяь водителаш. Гончаров Юрий Ильича болх бу цхьайтталагIча пятилетка шоллагIча шера чотех. Из пятилетка дIайоладий Лукьянов Алексей Ивановичен Ахтеньев Александр Григорьевичен.

Бригада гараже меттел «Чечингстройтранс» объединене а хьалха латтарех ца! я. Шерра яьржай бригаде хIанз Сийлахь - воккха Ленин ваь 110 шу дизара тIехьара социалистически яхь. Из ди тIанхачалехьа укх шера алх бетта задани кхоачашъе декхар тIалийцад цо. Подрядни методагIа болх беча цу бригадас из декхар кхы а хьалхагIа кхоачашдергхиларах теша дог доагIа.

Ю. ЮСУПОВ.

ХАЛКЪА БОАХАМЕ КЪАХЬЕГАМА ДИСЦИПЛИНА ДIАХО ЧIОАГIЪЯРАХИ КАДРАШ ХУВЦАЛУЛГА КIЕЗИГДАРАХИ

(Нистедоьллар. Доаллур 1-ча оагIо тIа).

кни молодежи» яха сийлен цIи оттае.

Советски боахамен органашта тIадиллад производственни производственни йоацем объекташ комплексно хьалъелга Iалаще, предприятей жилищни фондаш, торонаш хуле, предприятешта юхе а хулийташ хьае. общежитеш тоаярам царна реконструкци яран балхаш чакхдаха. Общежитеш керттерча дакъе гостиницай хьисале хьалъе, къонача дезалашта лаьрхIа яраш а еш. Объединенешкен, предприятешкен, организацешкен цIеноу хьалдара кооперативаш вIашагIйохкилга оттаде. Объединенешта, предприятешта, организацешта бокъо енай оттаьча порядкагIа банкий кредиташ юкъе а доаладеш балхахошта лаьрхIа туIе цIеноу хьалде. Могадаьд уж тайпа цIеноу болхлошен гIулакхерча нахен юкъарча доацараш шоаш къа а хьегаш хьалде.

Объединеней, предприятей, организацей кулгалхошта бокъо енай профсоюза комитетаца дагабуалаш а къахьегама коллективашо могадаьр чоте эцаш а поощрительни фондий средстваш объединенешта, предприятешка, организацешка пхе шерал кIезигагIа йоацача хана болх беча, хIаьта къонача дезалашта — пхи шерал кIезигагIа йоацача хана болх беча, кооперативнийн шоайн цIеноу хьалдеча балхахошта материальни гIо даран банкий кредит дIатеххаран тIеерзае. Шоай беззм а болаш балхахой дIабала бахьан а доацаш е къахьегама дисциплина толхаяь балхара дIабаьлча балхахошта юха дала в ца дезаш гIо дара поощрительни фондий, е банкий кредиташ дIатаккхара ерна средстваш объединенешта, предприятешта, организацешта юха дIаяла еза цар ехи шу ха ялалехьа.

Союзни республикай Министрий Советашта, халкъа депутатий моттигерча Советий исполкомашта, министерствашта ведомствашта тIадиллад бахача пайда гIулакх деча объединеней, предприятей, учреждений, организацей балха режим лертIаякха, къахьегамхошта аьттув хургболча тайпара цар балха ха оттае, цуна лаьрхIа балха ди декъаш йолча графикех шерра пайда а эцаш.

Соцам тIа оттадаь да 15 балха ди отпуска лучен промышленноста, юрта боахама, гIишлоний, транспорта, бухама объединеней, предприятей, организацей керттерчен гIонна йолчен производствашка, геолого-тохкама организацешка, гидрометеорологически служба организацешка болх бечен болхлоштен гIулакхерча нахан цхьайттлагIча пятилетке уж тайпа отпускаш хIана ца телача болхлой категорешта хадданза балха стаж хиларах кхы гIа а отпускаш тела укх лохе ааннача тайпара йIаьха а йолаш: болх беш хьалхара кхо шу даьаккхача — цхьа ди, цул тIехьагIарча хIара шин шерах — цхьацца ди, баьъда кхаь денал дуккагIа йоацаш. Белгалъяь отпуск ялара стаж лоархI 1980 шера 1 январе дена. Бехказа вола бахьан а доацаш (балха тIа малар моник хилар а юкъе а доагIаш) прогул яьчоа хадданза болх барах доагI-доагIача шера кхы тIа а луш йола отпуск йизза е цхьа дакъа ца луш йита йиш я.

Оттадаьд алаш а ца луш болхлоштен гIулакхерча нахан толанг йола отпускаш дукхьал предприятe, организаце, учреждене кулгалхочо е производственни единица кулгалхочо бокъо алча мара терхоацаш, хIаьта доагIаш дола приказ (распоряжени) а деша из дIачIоагIделга.

Соцам баьб цхьайттлагIча пятилетке цхьан предприятe, учреждене, организаце 25 шу хадданза балха стаж хиларах болхлоштен гIулакхерча нахан телаш долча къоаналла пенсешта кхы тIа луш дар 10 процентагара 20 процентага кхоачаш лакхде. хIаьта бераш долча кхалнаха — из стаж 20 шерал кIезигагIа йоацаш хилча, пагахьа санна балха юкъарча стажагIа пенсешта кхы тIа а ахча тIатоха бокъо цар яле. Белгалдаьча хьалашка пенсешта 10 процентага кхоачаш ахча тIатох, оттадаьча эггара лакхагIча пенсена.

Оттадича бокъахьа лаьрхIад болхлойн гIулакхерча нахьен хоадаьа ха йоацаш дола къахьегама договор юхаданнха бокъо я из юхадаккхарах цхьа бутт хьалха администрацега хоам бича. Календарни шера беххаза вала бахьан а доацаш шийн юIамагIа шоалагIа балхара дIаваьлачун хадданза йола къахьегама стаж хилац. Цу дешашта доагI-доагIа Указаш тIайийд СССР Лакхерча Совета Президиумо.

Союзни автономни республикай Министрий Советашта, халкъа депутатий краевой, областной, городской Советий исполкомашта тIадиллад общественна пайданоча къахьегамах хьехача пахаца беш болх болх тоабара хьадда гIулакхаш чакхдаха. Боахамен советски органашта хьалхашка денкар оттадаьд объединеней, предприятей, организацей кадрий отделий (бюро) болх эргбоахаш тоабе аьнна.

СССР Къахьегамах социальни дешаштен йолча Пачхьалкхен комитета, ВЦСПС тIадиллад министерствашен ведомствашен, СССР Iилмай Академе, ВЛКСМ ЦК дакъа а лоацаш къахьегама дисциплина чIоагIъяра, балха ханах бизоагIа пайда эцара, кадраш хувцалулга кIезигдара чакхдоахача социальни, экономически, правовни гIулакхий эффективность мишта хадданза хьежилга.

ПоагI-йоагIача министерствашa, ведомствашa, хIаьта иштта газетий, журналий редакцешa, издательствашa, творчески общественни организацешa тешавеш къаьграш дIахьокха бееа къахьегама дисциплина экономически, нравствени, социальни лоархIам. Шерра дIайоаржае еза балха тIа лакха сакхетаме дисциплина хиларца белгалйолча къахьегама коллективай опыт. Болх во вIаштIехьбаьккхан дисциплина йоацаши моллагIа моттиг лоаргIйоаца уйла хьахилийта еза. Къахьегама турпалаши ветеранаши, къахьегама династеш, социалистически производстве хьалха латтараш къаьгта хьахьокхаш йола искусствaн литературан лакха художественни произведенеш, кинофильмаш хьакхолара дукхагIа уйла тIалхийта еза.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совет, ВЦСПС чIоагIа тешаш я партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацешa, боахама органаша хьинарен лерргIен организаторски массово-политически болх беш халкъа боахама деррича доакъошка къахьегама дисциплина чIоагIъелга, къахьегама ресурсех дикагIа пайда эцилга Iалашдергхиларах.

Уж декхараш кхоачашдеро гIо дергда социалистически экономика толаме дегIайоалаяра, халкъа нахара материальни культурни боарам айбара, хIаьта из берригача къахьегамхой, хIара къахьегама коллектива гIулакх а хинна дIаотта деза.

1981 ШЕРА КАЛЕНДАРАГIА

Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» завода № 17 йолча мехкдаьттааппаратурни цеха коллективерча къахьегамхоша шерра хьаллаьцаб Владимир Ильич Ленин ваь бIаьтт шу дузача денга шоай пятилеткаш кхоачашъяь яхара тIехьа баьркна болам. Яхье баьнача дуккхачар шоай балха нормаш дикка тIехкхоачашъю. ХIаьта штамповщица Чернобровкина Евгения Васильевна, резчикаш Погосян Роберт Николаевич, Дубовский Николай Сергеевич, Серикин Валентин Тимофеевич, вальцовщик Ляу Батыр Сахварович хIанзле шоай пхе шера план кхоачашъяь а баьнна цхьайттлагIча пятилетка чотагIа болх беш ба.

Баьчча юбилей гарга ме кхоач дукхагIа хулаш латт 1981 шера календарагIа къахьега уттараш.

С. ШАВИЕВ.

ЛЕНИНА ЮБИЛЕЙНА ХЕТАЯЬ

Наурски района боахамий, предприятей партийни организацешка, къахьегама коллективашка хIанз шерра кийчо еш ба баьчча 110 шу дизара даха ма доагIара вакъабахара. Цу гIулакха тIаберзабаь беча балха юкъе тахан керттердар «Владимир Ильич Ленин ваь 110 шу дизара хьакъехьара» КПСС ЦК соцам къахьегамхошта дIабовзийтар лерхI идеологически балха бIухоша.

Иштта, белгалдаьд укхаза «Ленина гIулакх дахаш котдувлаш» да яхача девизагIа политически чесни ергйола девош. Цу тайпара хьалхара чтени хилар районни культура ЦIагIарча агитпункте. Гулбеннарашта хьалхашка «Кердача хьакеперча партех дола ленински Iилма — марксизмана юкъедихьа доккха дакъа» яхача темах къамаьл дир парте райкома секретара А. Н. Сундукова.

Баьчча юбилейна, курадолча хоржамашта, КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенешта хетадаь хIара пIаьраска дийшахьа агитпунктe къамаьлаш де ухаргба района партийни, советски болхлой, дикагIбола лектораш.

Ермоловски птицефабрике эггара йоккхагIа опыт йолаши дикагIа лоархIаши водитель ва Мурадов Закре. Шийна енна задани даим цIена кхоачац а еш, хьинаре къахьегаш хиларца дайнад цун сий. Цхьанкха смена дIаяххйтац цо шийн норма 125—130 процент кхоачаш ца еш. Цудухьа хаьал дукха хьалха кхоачашйир цо пятилетка дерригIча шера задани а.

СУРТА ТIА: водитель З. Мурадов.

Я. ЦУЕВА сурт.

Планаши лерхIарашн

СИБАРЕГIАРА МЕХКДАЬТТЕН ГАЗИ

1980 шера йолча СССР экономически социальное дегIааахара Пачхьалкхен плана тIа къаьстта терлам тIабахийтаб электроэнерги производствен доагор доаккхилгеи легIадоаладара. Электроэнерги хьаьр 4 процент лакхде лаьрхIад 1970 шерца нийсдича, 1295 миллиард киловатт-сахьатага а кхоачаеш. Мехкдаьттен газови конденсати йоаккхилга 606 миллион тонна боарамга кхоачаргда, е 1979 шера ньикхачул 3,6 процент дукхагIа. Iалама газ йоаккхилга — 435 миллиард кубически метра боарамта. Къаьстта доглоах Сибарегiенга, цун Iалама рузкъаш карадерзадарга.

ТIаххеташ лола мехкдаьтта керттерча дакъе Малхбузен Сибарегiен районаша лургда. Ховш долча тайпара, эггара хьалхара мехкдаьтта доалло моттиг 20 шу хьалха нораьй Тюмене.

Мехкдаьтта доалла моттигаш ебар, хьахулар нерде промыслаш. Скважина юкъера дебит (дийнахьен бусн 200 тоннага кхоачар (СССР-е юкъара лаьрхIача хулачул лакхагIа хилар (20—50 тонн), амма Гаргарчен Юкъерчен Малхбоалента диллача (1000—2000, кхыметтел 3000) из геттара лоха я. 1985 шера 1 миллион тонн гаргга коьча доагор делар Тюмено. ХIаьта 1975 шера — 148 миллион, 1980 шера план — 300 миллион совгIа. Дерриге а 10 шера СССР керттера мехкдаьтта база яьй цу таежни вралх. Яржаш латт укхаза газови, химически индустри а. Обь яхача додача хи тIа хьалъеш латтача гIишлой масштаб ер а: интенсивно караерзаеш а нах баха Iоховшабеш а ятт Англи а, Итали а, Испани а цхьана лаьрхIача миссел йола территори.

Даьраш геттара дукха а да сиха а даьд, амма атта даьдац, йоахар соца къамаьл деш академика Андрей Трофимуна СССР АН СибарегIарча отделене председатела хьалхарча заместитела, геологен геофизикин Института директора. Ваьь долаш да, Аляски лоралашка улл Тюмень, хIаьта цигарчунга гIоргташ бирса я климат а. Амма доазол дехьа цхьанкха а йий-теш укхаза сашна чIоагIа вIашагIкхийтта сов дуламе стихияш. Областа къилбаседенгахьарчен юкъмоттигерчен районашка (керттера промыслаш) юкъера температура январь бетта Лаьттан тIа эггара лохарча юкъерчунна гаргга хул: —29°С кхоачаш. ДIаьхача Iай кест-кеста уетт дукхача деношка латта 50°С кхоачаш йола шелал, автопокрышкаш оата а луш, сваркаца турбаш хетташ даь овнаш лелха а лелхаш. Бурув тоха а гIишлош хьалъе а вовкъарло ю цIаннха а ца яшаш лаьттах йоаллача гIоро. Аьхки тIера ям из. лаьттан тIера тIоа тешаме боацаш хул: цхьайола гIишлош кIоаргга лаьттах чуахийтача свайш тIа хьалъе езаш хул. Цу тIа а дукха я укхаза кхыметтел Iай чIоагIа шелал эттача а гIора ца ю уналаш йола моттигаш, тайга, аькаш ткъамаш долча зунгатий Iулаш...

Цу дерриге а новкъарло ю лаьттанна кIалхарча гандашта тIаккачара. Наькха инзаш а материально-технически средстваш я дукхагIа дIаахийта доаш хилар баьхь долаш дукхагIа хул разведкага, цига наха баха эша хьалаш хьадарга, мехкдаьтта доаллача моттигашта эксплуатаци ярга дIадодар. Буровой вышкаш хьалъю оатхалаш, электролиней мачташ, вIашагIдехка цIеноц, дукха ихыдараш дIаххоачаде йиш хилац цига дукхагIча даькъе вертолеташца мара. ХIаьта а хIанзлехьа миллиард тоннал кIезигагIа доацаш коача доагор деннад Тюмено, из а алхха 14 шера — дунен практике цу хьалашка мехкдаьтта доаккхача хIанзалца ца хинна итогаш я уж. ЦIаккха а ца соцаш болх беш я тIа-тIа низ совбувлаш йола йоккха доагора конвейер, кастта из йолалургъя мехка доаккхача мехкдаьттах ахи газах кхоалогIа дакъен тела.

«Вай майрра дIааххийтар цига геттара дукха средстваш. ХIаьта гIалат а даьнна дац, — аьнна лаьллени йир Л. И. Брежнева, ВЛКСМ XVIII съезде Тюменах дувцаш. — Расходаш пеххьа аь хиланзар».

Хувцамаш деча хIаьэлехьа Iоаль опыт — халонаш мелла кийслойн а керда чоалхане декхараш бIубенна къастадергхиларах йола тешам. Цун уйла ю «Сибирь» («СибарегIен Iалама ресурсаш комплексно караерзаяр») яхача цаI йолча суперпрограмма гонн чу 2—3 пятилетканна лаьрхIача 30 программа проектех йола СССР АН СибарегIен отделене разработкаш еша хайча. Кхоачашъе йоллергьа 1981 — 1985 шерашка.

Цу тIа шин-шийн моттиг енай Тюмена а, Якутена а, Забайкальяна а, кхыча регионашта а. Белгалдаьд охкалаш йоалла керда моттигаш лохилга шерра леладе делаш хилар. ДIагойтад: из перспективни я Малхбузен СибарегIа хинна ца Iеш, Малхбоален СибарегIа а. ДIахо даха дезаргда кхы а бирсагIча иранашка. Амма цийса хургдац царех, хьалха уж хинначa беса, «чарч лела» моттигаш лерхIаш хилча. Хьоацаргья вай Якути. Из дегIаена экономика а культура а йолаш йола автономни республика я. Боахама кIийле — индустри: алмазаш, дошув, аьшк, кIор баккхар, дахчан, целлюлоза, гIишлоьеча материалий производство. Шийн шелала оплюс а тIехьа Якути hIоахьаьй энергетика прогресс: болх беш я гидро а йовхала а электростанцеш.

СибарегIе хьотте а сомаьннай дуккхача бIаьшерешка шийн кертах яьллача Iабарах. Цун тахане а кхоане а бIубенна белгалъяь я сихха дегIавахара, баха нах кхы а Iохавшабера, тоаяра, электрификаци, теплофикаци, газификаци яра планаш тIа... Керда дегаоидалонаш я Тюменаца ювзаенна: цун газ кхоачаргья проект оттаеш йолча юкъара низал 10 миллион кват долча электростанцей системага. Цунна боьл бе йолалуш я СибарегIен индустри, из бахьан долаш цIенлургда городашкарен юрташкарен фо. Энергоресурсаш тоьаргья вайна воай хьашташ кхоачашдара, воаш тIа мел нийца декхараш кхоачашдара доазал дехьарча партнерашта яла, яхаш тешал ду академика Трофимуна.

Николай МЕЙСАК, АПН корреспондент.

Доазол дехьара

НДПА ЦК ПЛЕНУМ

КАБУЛ. (ТАСС). Афганистана Халкъа-демократически парте Генеральни секретара, ДРА Революционни совета председатела, премьер-министра Бабрак Кармала председателал а деш хиннай НДПА ЦК Пленум. Цун болх чакхбаьннача тIехьагIа кепайоазон тIа кепа теха араьккхай НДПА, ДРА, Революционни советен правительствaн кулгал дара органий состав.

НДПА ЦК Политбюрона юкъе бахаб Бабрак Кармаль, Асадолла Сарвари, Анахита Ратебзаде, Султан Али Кештманд, Салех Мухаммед Зирай, Гулям Дастагир Панджшири, Нур Ахмед Нур.

Пленуме белгалдаьккхад революционни советен ДРА правительствон вIашагIйоллача хана, хIаьта иштта правительствени органаш вIашагIйоххача хана а Къаман фронта ерригача звеньяй ийкалаш царна юкъе боалабара принцип лелае езаш хилар. Цу тайпара фронт вIашагIйоллара эггара хьалхара хIама санна правительства состава юкъе бахийта лаьрхIад парте боаца кхо министр (юрта боахама, торговле, унаацIено лоравра). Уж иштта Революционни совета члена а хургба. Пленумо белгалдаьккхад пачхьалкхена доаддара гIулакха парте боаца специалисташ, Iилмахой эшшача тайпара опыт йола интеллигенце викалаш шерра юкъебоза безаш хилар.

Пленумо НДПА а ДРА а кулгалхошта хьалхадаьккхад парте политикага хьежжа бахача наьха тайп-тайпарча викалашца, къамийн демократически организацешца, патриотически уйлаш йолча дина гIулакхаш леладеча деятелашца переговораш йолае езилга. Партен правительствaн, белгалдаьд Пленумо, декхарийла я халкъа дергIатон кхерамазлен, мехка машари сатеми хилийтара де мел доагIар де, терроризма, нах боаберий, къолаш дерий — дунен халкъашта юкъерча империализма реакцен агентий бандаш йоха дIаяха.

Амина клика тIаккхуш хилар бахьан долаш мехкара дIабаха безача этта хинна Афганистана граждaнаш дай мехка юха цIабоалабара мел эшар де деза, аьнна белгалдаьккхад НДПА ЦК Пленумо.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

«IАЬРЖА 1980 ШУ»

Керда шу капиталистически дуненна дIадоладенад чIоагIа айлуш йоагIа экономически политически хал[illegible] а йолаш. Январа эггара [illegible]хьарча деношка деиз дунен халкъашта юкъерча валютни рынкашка духхьала мух хьайна па Iеш эггара чIогIагIча тайпара дуIа эттад. ШоллагIа кIира долалуча хана дерригача дуненна дIахозаш дIадаьржар керда хабар: доши мах Гонконге цIаккха ца хиннача тайпара лакхбеннаб: унцех — 875 доллар. ХIаьта деррига а итт шу мара дац цун мах 35 доллар мара ца хиннa!

Дошув — из капитализма экономика хьал эггара дикагIа хьахьокхаш йола индикатор я. Цун мах юдатоха ца могаш лаккхув беле из ди машар хила йиш йоаца вIашдухьленаш кIоаргьаллар бахьан долаш духхьала инфляцийоккхий халонаш эшае капиталистически экономикана могаргхиларах бола тешам боьр. Из хIама сел чIоагIа гуш да кхыметтел дипломаш йолаш болча капитализма лораша а из къайла даьха ца могаш.

ВIашагIкхийттача Штаташта, белгалдоах «Ю. С. ньюс энд уорлд рипорт» яхача американски журнало, «1980 шу — экономика эшалургйола шу да». «Экономика чIоагIа йоацаш хилар, белгалдоах журнало, — кердача шера чIоагIагIа йоакхо е оазарех хIама хургда. Из эшаллар бахьан долаш ахка хьатIаккхоачача хана 2,5 миллион американцаш хьабе болх боацаш биса могаш ба, хIаьта цудухьа хьабе болх боаца нах 8,6 миллион сагага кхоачаш дукха хургба.

Экономически дуIа кортагIьаьнкхача капиталистически дунен флагмана тахан кхерам тIатувс шийн меларгIа болча партнерашта. Хозахета цIогIа детташ дац «Файнэншл таймс» яха ингалсий газета. «Малхбузехье цIеро кхохкаьйча вулкана йисте я» лхаш хьалха а доахаш.

США, малхбузеневропейски мехкаш, Япони чуйоагIаш йолча цхьана экономически гIулакхаш леладарей дегIаахарей организацие экономисташа лоархIамаш даьд цу группа 24 мохк вIалла дегIа а боагIаргбаш. [illegible]

[illegible]

Дунен халкъашта юкъера шерра общественность чIоагIа терлам тIабахийта хьежаш я советско-американски отношенеи хьакъехьа США администрацe машара хьаштошта духьала леладеча гIулакхашка. СССР-о Афганистане «агрессион акци» лелаю яхаш доацар а дувцаш США президента Дж. Картера дIаккайнадаьд ишта а американски оагIув бехке йолаш кIезигдаь дола экономически, Iилма - технически бувзамаш культурни хувцамаши кIезигдергда аьнна, цу дакъе Советски Союзо американски ялат эцара хьакъехьара контакташ йиза кхоачашъяра духьале е лерхIам хилар а долаш.

«Работническо дело» яхача болгарски газето белгалдиккхаш ма хиллара, США президента дIанихайкаь «мероприятеш» кIайча цIено лерхIачох Советски Союза принципиальни ленински машар безара политика хула гIерташ я. Бакъда, моллагIа дика уйла йолча сага къьгга гуш да Советски пачхьалкхен арахьарча политикана цу тайпарча средствашца Iотгьам бе гIерталга — из чакхдаргдоацаш гIулакх хилар.

Из дика кхетаду дукхача американцаша а. Духхьал из бахьан долаш сенатор Э. Кеннеди, Э. Стивенсон санна бола йоккхий политически деятелаш, хIаьта иштта бовзаш бола бизнесменаш, массала, «Бэнк оф Америка» президент О. Клаузен санна бараш дукхача нахa хьалхашка къамаьлаш деш хиннаб Советски Союзарча гIулакхашта доазув оттадара Дж. Картера юкъе доаладаь гIулакхаш ВIашагIкхийттача Штаташта шоашта кхераме долаш хиларах.

Американски, хIаьта иштта малхбузеневропейски общественность чIоагIа кхераш хIама да Iалла ха а йоацаш ОСВ-2 хьакъехьарча договора ратификаци елга американски президента тIехьа даккхара хьакъехьара решени. ТIаххьарча хана терз хьадара тIахьокам лоаттабара дакъе эггара лоархIамегIа дола документ, белгалдоах «Ньюсдей» яха[illegible]

[illegible]

ОСВ-2 хьакъехьара договор толхадаро США-на шийна хIама кхетийта мег, хIана аьлча, «из эцаш да шинна а оагIонна».

Конструктивни, цунца цхьана чIоагIа а Советски Союзо еш йола реални хьал а лоацаш Вашингтоно бахьан доаддаш леладу гIулакхаш хардахьа лоархIаш, юкхера а советско - американски гIулакхаш нийса къаьстаргхиларах тешаш я дунен общественность.

ЙОККХА КОТАЛО

10 январе Инде президента Н. С. Редди Индийски къаман конгресс яхача парте парламентски фракце лидера Индира Гандена тIадиллар мехка керда правительство вIашагIйоллилга. Из да Инде парламента халкъа палате 3-чея, 6-чен январе ханах хьалха даьча хоржамашка цун парте йоккха котало лаьккхарах хьаьккийнар. 544 моттигах 351 моттиг а яьккха Индийски къаман конгрессо 1977 шера деиз Iаьдала нерте лаьтта Джаната парти чIоагIгIа эша а яь парламенте кхаь даькъах ши дакъа викалаш шийн бараш хулийталга Iалашдаьд. Цу парте 205 моттиг хиннай халкъа палата хьалхарча составе, бакъда дIаяхача ши шу совгIа йолча хана Индена хьалхашка латта чоалхане проблемаш цIенхашта къоастае мегадац цунни, халкъа тешам боабаьб, хIаьта хоржамаш долча хана 31 депутатски моттиг мара яьккхац.

Ерригта шийн истори М. К. Ганди, Джавахарлал Неру санна болча бовзаш болча Инде кортмукъале бахьан долаш къовсам лоаттобаьрацца йовзаенна йолча Индийски къаман конгрессо тешшаме котало яккхар цун лидера — цIи хеза йолча Инде политически пачхьалкхени деятела Индира Ганде чIоагIа сий деш хилара дола тешал да.

Хоржамашта хьалхарча шийн манифеста тIа Индийски къаман конгрессо белгалдаьккхад арахьарча политика дакъе ше деррига мехкашца доттагIален гIулакхаш дегIадоаладеш хургхилар, блокех дIа ца кхетара болам чIоагIбеш, империализмана, колониализмана, реакцена духьала къовсам лоаттабеш хургхилар.

Инде а, цун доазонел гаьна арахьа а Индира Ганди йоазаш лоархIаш я мехка эггара хьалхара премьер-министр [illegible]

[illegible]

Г. ШИШКИН, (ТАСС).

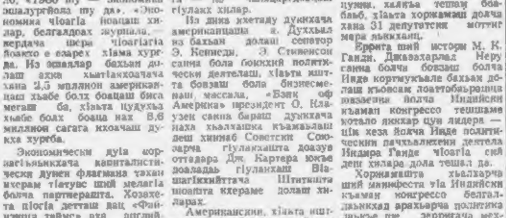

Итальянски боахлой классо чIоагIа къовсам лоаттабу шоай хьашташ лорадара тIехь. [illegible] СУРТА ТIА: «ФИАТ» яхача фирма цхьан заводера Итальянски машинашдераш балхара нах дIабахара духьала бахьаб. ТАСС фотохроника.

Финляндера кердадараш

ШИННА А ОАГIОННА ЙОЛЧА ГЮЙЛЕННА

Финляндe чакхбаьннаб Советски Союзацарча доттагIала традиционни месячник. Цунна хетаьь хилар бIаьш сайренаш, собранеш, советски артистий концерташ, чакхдаьлар шин мехка профсоюзийн кагирхойн доттагIала кIираш, советски литература кIира. СийлахьбоккхачА Октябра 62 шу дизара сийна дола цIейш чакхдаьлар советски городашцен областашцен вошал тессача финск ерригача шоаткъе итт городашкен коммунашкен.

ЭКРАНА ТIА — КОСТОМУКША

Финск телевидене хьалкарча программо дIахьеккар Костомукша яхача кердача городахи советско-финск доазонна гаьна йоаццаш уллача Карельски АССР цу города цIи йолча горнообогатительни комбинатахи дола фильм. Из хьалъю финск гIишлонхоша, хIаьта предприяте лургйола продукце цхьа дакъа — аьшка окатышаш — из хьалъярах луча маьха хьисапе Раахерча СССР гIонца Финляндe хьалъяьча металлургически заводe тIоргда.

Костомукше хьалъеш латтар шоай мехкa доазонех арахьа финнаша хьалъеш йолча ерригача гIишлошта юкъе йоккхагIъяр я. Хьежараша яйра экрана тIа къонача города кварталаш. Царна дIайовзийтар комбината хьалхара гIишлош, гойтар финск гIишлонхошен советски монтажникашен къа мишта хьег а са мишта лоI а.

Советски операторашца цхьана къа а хьегаш фильм даьккхача Финск тележурналисташа интервью ийцар финск гIишлонхошкарей тIабехнарашкарей. Финск специалисташа белгалбьаккхар Финляндe къилбаседен оагIорахьа балхазлен боврам лохбара Костомукше хьалъеча гIишлон лоархIам.

ОАРЦАГIА УХА А ША ТЕДА А КЕМА

Советски заказех тIом чакхбаьннача тIехьагIарча шерашка Финляндe хьадаь форда тIа а хи тIа а лела кемаш хьотте а ши эзарнел тIехдаьннад, хIаьта мухь тIабеттача цар юкъера доазал миллионаш тоннаш да.

Душараш танкераш е бокъа мухь кхухьаргаш, ша хедаргаш е чкъьарий лувца траулераш, Iилман кемаш а автомобильни бурамаш хулеа, хетаргахьа, кемай цхьаккха тайпа хургдац Хельсинке, Турку, Раума, Усикаупунки, Мянтюлуото верфешкарa советски байранх гIа а лгIиш ара це доалаш. Цхьабакъда, Советски Союзага из хьадалара торжественни церемони ноябрь бетта тIеххьарча деношка Хельсинкерча «Вяртсиля» яхача верфе хинна кема шийн тайпагIачарех хьалхарадар. Миччахьа форда тIа лелача кемана кхерам тIааттача хена ма кIалхара даккха ухаргдола «Строптивый» яха оарца а ша эттIабу а кема, шийх тарача кхыча диь кемаца цхьана промыслашка советски чкъьарий лувцараш Iалашбеш хургба. Цунах пайда [illegible]

[illegible]

НАВИГАЦЕХ МИЛЛИОН ТОНН

[illegible]

Хельсинки.

Ю. ХИЛТУНЕН, АПН корр.

Хоржамашта накъадолхаш

Заполяръерча города лампаш

Вай Советски вахара хьисапо хьайниллай хьинаре къахьегаран общественни балхаи йола йоккха наргІатонаш. Из хьахьокх Иван Игнатьевич Сорочинске (хьалхарча сурта тІа) биографе — «Октябрьская» яхача воркутински шахти шахтера. ШийгІа шу хьалха Воркуте а вена горняцки говзал Іомийнй цо. Дика болх бе безам хилар, ахархой кІаьнк нахана дика товш хилар сихха гучадаьннад. КІор бовккхарий бригадирага кхоачаш дегІавенав из. Ленински парте мугІарашка вахав. Тахан Иван Игнатьевич — городе эггара дукхагІа безарех сат ва: Социалистически Къахьегама Турпал, СССР Лакхехьарча Совета депутат.

Дукха шахтераш болх йистебаьнначул тІехьагІа художественни самодеятельноста кружокашка дакъа лоацаш хул. (ШоллагІча сурта тІа: «Варгашорская» яхача шахта эстрадни оркестр репетици еш я).

Воркуте берий чІоагІа йоахко в терко а ю. Царна лаьрхІа укхаза хьайниллай бІаь совгІа берий беши лелеи. Ловзарашта берашІомадаран долча цІенноел сингІа укхаза я кхин а тховнаш дола площадкаш, оранжереяш, бассейнаш. Шелал, хьехкаш дола дарц, полярни буйса — из цхьаккха а новкъа дац къонача воркутинцашта а (кхоалагІча сурта тІа: «Чебурашка» яхача берий беша кварцеви облучени еча хана).

С. ГУБСКЕ сурташ.
ТАСС фотохроника.

Патриоташ - интернационалисташ хьалкхебе

ТУРПАЛАШ ДАГА ЛАТТАШ

ЦХЬАН ШКОЛА БАЛХА ОПЫТАХ

Дешархоища интернациональни кхетам лулта къаьсткъаьстача мероприятеех а ца латташ, педагогически кийса йолча системах латт. Интернациональни кхетам лулта, моалагІа кхы болх санна, комплексно лелабе беза. Из дІадех КПСС ЦК тІаийцача «Идеологически, политико - кхетама болх дІахо тоабарах» болча соцамо а. Дешара процесса а классе боацаш бечи кхетама балха а вІашагІкъоастабе йиш йоаца цхьа бувлам ба.

Назранерчи № 3 йолча юкъерча школа педагогически коллективо, пионерски а комсомольски а организацеша цхьа лостам а болаш, цхьан планагІа бу берриге кхетама болх. Школе беча кхетама балха план оттаный дикагІа йола формаши методаши хержаш, берашта патриотически а интернациональни а кхетам кІоаргга зургболаш.

Школе интернациональни кхетам луча, цу балха эффективность лакхъеча лостам тела центр а чиша дІаоттай интернациональни доттагІлен клуб (КИД). КИД № 3 йолча школе вІашагІъеллай 1974 шера. Цун членаш ба хІама хара тІера бола IV—X классашка деша багІа пионераши комсомольцаши. Клуба членаша шоай юкъарча собрание харданза болх бергбола правлени хорж. Цунна кулгалду школа ВЛКСМ комитето пионерски дружина советои, царна харданза новкъостал деш ба школера хьехархой, дирекци.

КИД-а правленеи чубоагІа ВЛКСМ комитета, дружина совета вакилаш, клуба балха тайп-тайпарча лостамашта кулгалдеш бола пионераши комсомольцаши, хьинарегІа бола членаш. КИД-а правлене членашта юкъера президенти цун заместители хорж. Интернациональни доттагІлен клуба кулгалдеш вар сакъердаме а кІоаргга чулоацам болаш а болх чакхбоаккха ховргдола саг хила веза. Цитта яр укх школе КИД вІашагІъеллача хана денз цун президент хинна, хІанз ВЛКСМ ЦК йолча Лакхерча Комсомольски школе деша ихІа Халури Лида.

Дешархой шоайла дага а баьша, КИД-с массехк секци вІашагІъеллай. Масала, царна юкъе я «Лерйоахарий группа», «Этнографе», «Нумизматика» «Письмош дІаса кхахьийтара», кхыйола секцеш. Къаьстта хьинаре бу шоай болх къонача лерйоахараша.

Сийлахь - боккхача Даймехка тІем тІа дакъа лоацаш хиннад дерригa советски халкъ, царна юкъе гІалгІайи нохчийи а болаш. ГІалгІай къаман никалаш Дай-мохк фашистски оакхарех лорабеш байнаб Россе яренашка, Украине, Белоруссе, Прибалтике, довзол дехьа. Школерча лерйоахараша техкай царех цхьабовчар цІераш.

№ 3 йолча юкъерча школа пионерски организаце дукха къахьийгад Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІем тІа дакъа лоацаш хиннача шоай мехкахочун Дотмурзиев Юсе Ахьмада вахара а тІема а никъ бовзара. Из ха гІерташ цар каьхаташ яхийтед СССР оборона Министерствига, КПСС ЦК марксизма - ленинизма Института Центральни партийни архива болхлошка, бІухочун доттагІашка, дезалхошка бувзам лоаттабу.

Пионераша баь тохкам толамца чакх а баьлар. Царна хайра майра бІухо коммунист хиннилга. Орджоникидзера индустриальни техникум чакхъьккхачул тІехьагІа (1932 ш.) Юсе Ахьмада юрта боахаме, мехкдаьтта промышленносте, халкъа образоване бекхтокхаме участкашта кулгалдеш хиннав. ТІом хьалехьа хьалхарча шерашка советски а партийни а органашка болх баьб цо. Масала, 1938 — 1939 шерашка из хиннав Нохч-ГІалгІай АССР Саасановски райисполкома председатель, цул тІехьагІа 1939 шера 7 августа парте Нохч-ГІалгІай обкома бюрос из хьожаву ВКП(б) Ачалукски РК хьалхарчи секретарал-ла.

Кхоалагіа статья

ГІаьрахой тийнача балхах вай мехка чухьйаьхача хьалхарча деношка декъ коммунист А. Дотмурзиев тІем тІа вахар. Ший са ца кходеш моастагІех майра латаш хиннача бІухочуьна Дай-мехка дукха совгІаташ тийннад. Царна юкъе я ЦІеча Седкъа, Богдан Хмельницке орденаш, кІс медаль. ТІехьара цунна денна совгІат дар Александр Невске орден. Цу хана капитан А. Ю. Дотмурзиев командир вар 876 стрелкови полка 1-ча стрелкови батальона чуйоагІача 2-ча стрелкови рота.

«Житомирски областа Мотовиловка аха юрта Винницки областа Березинка. Маэнинцы. Маркуши аха юртий йоахаш Дотмурзиев Юсе Ахьмада ротана доагІаш дола кулгал а деш къонахчал, майрал, денал бІаргадайтар. Мазиншицы аха юрт йоаккхаш чухеххача капитана Дотмуразева ротас бронетранспортер, йоккха калиберни пулемет латта дзот йохайир, юрт хьа а лькха низ хьатІабалцца дІаяллйар. Ротас къахар трофеи: 5 пулемет, 1 миномет, 8 товр... Пачхьалкхен совгІат — Александр Невске орден — дла йоагІа», — ахаш лздора № 276 йолча стрелкови дивизе командира полковника Гринченкоси № 876 полка командира подполковника Фоминен.

СовгІат дІанхачачалца ва хандар капитан Дотмурзиев. 1944 шера 9 марта Маркуши ахача украински юрта хиннача тІем тІа фашистех майра латаш велар бІухо. Украински ССР Бердичев ахача города юкъе вежарий наша дІавеллав из.

Турпал вешавале а, Даймехка вицвеннавац. ХІара шера бІаьстан цІей—Цхьоагала май, Коталон ди веддеча хана зилаш, венокаш йохк А. Дотмурзиев каши шефство лелаеча Бердичеверча № 3 йолча школерча дешархоша. Турпала цІи лелаю Назранерча № 3 йолча юкъерча школа пионерски дружино. Юсе Ахьмада сесаг — Малина, цун во! — Лиьламха Бердичеве баха хиннаб 1975 шера май бетта. Коталон дийнахьа — 9 мае — городерча общественноста йоккха митинг хилар тІемахочун - патриота каш тІа.

Шиа аргІанна Назранерча № 3 йолча школа капитана А. Дотмурзиев цІерагІча дружино шефство лелаю Къилбаседа Кавказ мукъайоаккхаш веннача Советски Союза Турпала эрсечун Половинкин Валентин Алексеевича каша. В. А. Половинкин ваь Ныжрена таьна улалача Тамбовски областе. Бакъда, А. Ю. Дотмурзиев Украина мукъайоаккхаш моастагІашта дукъвала тІом беш санна, В. А. Половинкин веннаи Кавказ гІаьрахоех лораеш.

Цитта, Назрановски районе дІавелла вошал фашистех майра латаш венна тІемалетчик Юдин Вадим Иванович а.

КИД-а членаша цар вахара, тІема наькъех лаьца дукха материал гульйнй, цар гаргарча нахана тІулах леладу. 1976 шера КИД-о ехарах Назране № 3 йолча школе ена хиннай В. Половинкина нана. Из почетни пионералла хьайицар.

Вадима да — Иван Николаевич — къаьна большевик, отставке вола подполковник вах гор. Батуме. Каст-каста письмош ухийт цо Назранерча пионерашка. Цхьан письмо тІа цо яздур: «Деза пионераш, школьникаш, комсомольцаш. Наьсаре мел баха вах! Дег тІара баркал ях аз шоана вай Дай-мохк, истий, бераш лорадеш шоай вахар дІаденнача наьха нашамаш оаш диццадуш лораярах.

Назранерча № 3 йолча юкъерча школа интернациональни доттагІлен клубо текхаб капитана М. Мальсагова, зІамагІволча лейтенанта М. Хамхоева, воккхагІволча лейтенанта Ш. Костоева, воккхагІволча лейтенанта А. Мальсагова, медицински Іилмай кандидата, II-ча ранга тІема лоро Аь. Тутаевай, дукхача кхычар вахара а тІема а никъ.

Сийлахь - боккхача Даймехка тІем тІа дакъа лоацаш хинначарех йола материал къаьст-къаьстача папкашка гульйний КИД-ошаша. Школа дирекце цар беча балха лоархІам а бовзаш, ма могга новкъостал ду из кхы а тоабара. Дика помещени я дирекце интернациональни доттагІлен клуба музей хьаеллара еннар. Музей чу я Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революце, граждански тІема. Сийлахь - боккхача Дай-мехка тІема разделаш, вай мехкарча союзни республикашкарча а доазол дехьарча а доттагІашца лелаеча переписка стенд.

Сийлахь - боккхача Даймехка тІема раздел дІайолалу дешаца: «ХьалгІатта боккха мохк! ХьалгІатта тІоалота гІо!».

Музей чу я Аь. Тутаевана, Советски Союза Турпала В. Половинкина, политрука Т. Мальсаговна, летчик - истребителя М. Олдоевна, вежарашта МальсаговгІар Мухьмадан Ахьмадан, Советски Союза Турпала Х. Нурадиловна, капитана А. Дотмурзиевна, кхычарна хетаяь стендаш.

А. Дотмурзиева стенд йолча латт из дІавеллача наша тІара лаьтта чудоалла шкатулка. Цу тІа йиллай Сталинградски мемориала фрагмент — доагаш дола хьийк бе доалза урагІа дахийта кулг.

Кагирхоишта патриотически кхетам болара чІоагІа лоархІам болаш да укхаза гулдаь тІемахой письмош. Даймехка хало тІаьттача деношка ший ши во! — Мухьмади Ахьмади — наькъаваьккхар Аьлтий - Юртарча къаьнарча цІеча партизана Мальсагов Тагархана. Шакхе а цІаванзар шакхе а Дай-мохк лорабеш тІем тІа велар.

Интернациональни доттагІлен клуба музее цхьан стенда тІа да Мальсагов Ахьмада шин доттагІчуйта А. К. Ужахоега дайтача письмо копи. «Вой халкъ са чу мел доаллача хана лата веза фашизм цІенъль дІаяккхара. Из ништа хургхиларах шеко а яц. Ія тыле оборона чІоагІъеш, хьайна могар ле, аз фашистски йовсарашта еттаргьа.

Хьа сий деш вола хьа доттагІа Ахьмад. 1941 шера 8 июль».

1942 шера Нохч-ГІалгІайчу вІашагІьелла хиннай 139-гІа десантни бригада. ТІом беш Грозиера йолаенна Анапе кхаьчай из. Цун берриге никъ тохкаш хиннача къонача интернационалисташа дукха материал гульйнй. ХІанз а из болх чакхбаьянабац. Цитта тохкаш ба Керчь ахача городе вийнача лейтенанта Кокурхоев Іасолта Османа, 126-ча гвардейски полке тІом беш хиннача воккхагІволча сержанта Бештоев Іаздалий Ахьмада, дукхача кхычар вахара никъ.

Ца дерригa а эшаш да Дай-мохк дукха безаш, из лорабе ийча болаш къона патриоташ - интернационалисташ хьалкхебара.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ.

ХЬЕХАМЧА

Барт тайна я дукхача къамех болча нахах латта Шаліински районни киносета коллектив. Шерагара шерага хьайоагІа из планах лоархІаш, наьха тхьашташ ма хулла дикагІа кхоачашде гІерташ.

Укхаза кІезига бац хьаьнала къахьегаш сий даьнна нах. Царех ва киносета къаьнагІбарех цаІ воза балхахо Ивонский Андрей Федорович (сурта тІа). Тхьаь итт шу совгІа ха я цо укхаза болх бу. Цу юкъа цо киномеханика профессе Іомаьяй дукхача кагийча наха. Цхьан хана цо балха говзалах кхебаь киномеханикаш Солтабеков Бадруди, Сулейманов Лечи, Магомадов Мухади, дукха кхыбараш тахан шоаш а ба хьехамчаш.

Советски кино 60 шу дизар гарта гІертача деношка доккха диналехтар хилар Андрей Федоровича. Цунна елнай Нохч-ГІалгІай АССР культура заслуженни балхахо яха сий дола цІи. Массаза а санна тахан а балхах воалл ветеран. Цуа къахьегам — къоначарна дола масал.

Х. МУКАЕВА
текста сурти.

ЕВРОПЕИ АЗИИ ВІАШАГІХОТТА ТІИЙ

ВорхІагІа шу да 60 метр лакха урагІдаха а Босфоре сигал бесса-баьццарча хине тІагІолла 1074 метр дІаьхха тийла а Европеи Азеи яха шин материк вІашагІхотташ йола дунен тІа цаІ мара доаца тІий болх беш дола. Нагахьа санна хьалхагІа дукхача хана денз Стамбуле бахаш бола нах из болата Іалаьмат хьалдаро ше морг кхы хургйоаца Босфора пайзаж ийрчайоаккхаргьа аьлча тетташ хиннабале, хІанз уж а тийшаб шиа конструкцета диллача тІехбаьнна хоза бола из гІирс Париже Эйфелево гІала санна города хозие а хинна дІаатта хиларах.

1973 шера октябрь бовш эксплуатаце дІаденна хина босфорски тІий, шийга дІадахар шин шера диза юхаметта а оттадаь, цІена пайда тела доладеннад. шийна яь хиннача капиталовложенеш хІанзалехьа пхезза тІех а доалаш. Кхыметтел специалистий а вІаштІехьдалаизар ший хана дІоахалга диллача дунен тІа аллхагІа моттиг лоацача цу тІаь тІа гІолла мел машинаш тІехъоврга ала. Цар яьча расчетех, шера цу тІа гІолла тІехъяла езар дукхагІа аьлча а 10 миллион машин. Амма 1974 шеррехьа 11 миллионага кхаьчар из цифра. хІаьта ллх шера ерига а континента тІара континента тІа яьна автомашинаш 130 миллион совгІа яр, вешта аьлча лийрхІачул шоза дукхагІа.

150 сагт ва тІаьна эксплуатаци елга Іалашдеш. Цар хан-ханахьа ю профилактически ремонт, монументальни гІирса конструкце керттерча элементашта тІахьожам лоаттабу. «Тха тІаьна кхераме би шоай лелха хІалаш а тІехьа аварахисташ, чІоагІа мохк атар, сухал сахьата 170 километрал тІех йола мух, — аьлар «Терджуман» яхача газета корреспондентага тІаь администраце бехктокхамеча балхахоех цаІ волча Мустафа Касадже. — ЛерттІача хьалашка йоагІаш йола профилактика еш хилча кхы а 100 шера латтаргда из».

Цхьабакъда, континента тІара континента тІа буала нахи мохьий тоатоли теркал а даь, турецки правительства решени тІайийнай Босфора кІал гІолла лаьттанна кІалхара туннель йоаккхийла аьнна. Туннела чугІолла континенташта юкъера рейсаш ергья автомашинаша меттел, машинаькъа составаша а.

ХІана укх сахьате оттаеш латт цу туннела проект, хІаьта хІанзарчоа тІаь гІолла, тура дитта тара йолча аьшка бетона аьса тІа гІолла, дийнахьа а буса а ца совцаш автомашинаш лел.

В. МИНКИН,
ТАСС корреспондент.
Стамбул.

ВОЛЕЙБОЛ

ХЬАЛХАРЧА ЛИГЕ

Юххьанца денз ира къовсам латташ дІайолаелар Ташкенте чакхйоаккхаш йола волейболах йолча СССР чемпионата «А» класса хьалхарча лигерча толашагІйолча бархІ команда финальни турнир.

Цига дакъа лоацаш йола Грознера «Автомобилист» хьалхарча дийнахьа вІашагІкхийтар турнира лидерца — соахка лакхерча лиге ловзаш хиннача Минскерча «Мотораца». Белоруссерча спортсменашнара цхьан парте мара совле йоаккхаялназар «Автомобилиста». ХІаьта еррига матч счет 3:1 а йолаш «Мотор» толаш чакхъяьлар. Цитта кхы цІаькхазза а ийшаб вай мехкахой Таллинерча «Калев» яхача командаца ловзаш (2:3).

Цхьабакъда, цунца цхьана счет цхьатарра 3:0 а йолаш цар эшаьй ленинградера «Динамон» Шевченко города командеи.

Чемпионат дІахо хьош я.
С. ПАРЧИЕВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

15 январь
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». 8.40 — Іуйранара гимнастика. 9.05 — М. Шолохов. «Поднятая целина». А. С. Пушкина цІерагІча Московски драматически театра фильм-спектакль. Чаккхьийча — кердадараш. 14.30 — Кердадараш. 14.50 — Дунен телевизиони документальни фильмай студей программа. 15.40 — «Хьамсара Іалам». 16.00 — УССР Пачхьалкхен Къахьегама ЦІеча Байракха заслуженни капелле «Бандуристий» концерт. 16.30 — В. И. Ленин ваь 110 шу хулача денна. «Ленински моттиганаш гІолла». Казань. 17.00 — Дунен лоаман лыжни спорта кубок. Австрера передача. 17.30 — «Юрта йистера цІа». Телевизиони документальни фильм. 18.00 — Мультфильм. 18.45 — «Тахан дунен тІа». 19.00 — «Вай безам болча хина». Фильм-концерт. 19.20 — «Іилман вахар». 19.50 — «Хьадийла книжка». Телевизиони художественни фильма премьера. ШоллагІа фильм. Хьалхара серп. 21.00 — «Ха». 21.35 — СССР халкъа артистІа И. Архиповас дакъа лоацаш «Посвящение» яхача фильм-концерта премьера. 22.05 — «Тахан дунен тІа». 22.30 — «ЬІоргагуш дар — чеша хала дар».

9.05 — Мультипликационни фильмай программа. 9.25 — «Хьадийла книжка». Телевизиони художественни фильма премьера. ШоллагІа фильм. Хьалхара серп. 10.35 — «Кинолоаьттара клуб». Чаккхьийча — кердадараш. 14.30 — Кердадараш. 14.50 — «Красноярцы» аха документальни фильм. 15.40 — «Халкъа мукамаш». 16.00 — «Хьехархо». Телевизиони журнал. 16.30 — «Анзйист». Ленинградера передача. 17.30 — «Эрсий мотт». 18.00 — «Шоан дола моттиг кьайоелзийта, зурманчаш!». 18.30 — «ХІара сурта тІа—малв». 18.45 — «Тахан дунен тІа». 19.00 — «Гаьнара юхера аладам». 19.40 — «Хьадийла книжка». Телевизиони художественни фильма премьера. ШоллагІа фильм. ШоллагІа серп. 21.00 — «Ха». 21.35 — Останкино концертни студе К. Кулиева сайре. Чаккхьийча — «Тахан дунен тІа» аха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа. 8.00 — «Шоана, дий-ноанойІ». 9.00; 9.40 — Географи. 4-гІа класс. 9.10 — ПТУ дешархоишта. Эрсий мотт. Фонетикеи орфографии. 10.10; 14.35 — Французски мотт. 10.40; 11.40 — Ботаника. 6-гІа класс. 11.00 — И. С. Соколов-Микитов. Кхоллами вахари оагІонаш. 12.00 — Студенташта - заочникашта. Лакхера математика. 1-гІа курс. Функции цун доазув. 13.15 — А. С. Пушкина театр. Хьалхара передача. 14.05 — Деша отта кийчлучарна. Эрсий мотт. Фонетикеи орфографи. 15.05 — «Боккъонел совгІа...». Боккъонех йола беседа. 15.35 — Революционни плакат. 16.10 — «Боннвура дог». Художественни фильм. Хьалхареи шоллагІеи серей. 18.15 — «Нохч - ГІалгІайне гІолла». 18.35 — Киножурнал. 18.45 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала). 19.00 — «Кинозрителя спутник». 19.30 — «Музыкальни киоск». 20.00 — «Бийса дахьъала хийла шун, бераш!». 20.15 — «Правда» газета политически обозревателя Ю. А. Жукова дунен халкъашта юкъерча темах еш йола беседа. 21.00 — ССCP халкъий шифрашн хьалараш. 21.00 — Дозала арахьарча фильма экран. «Мочи бетна хьалагІа ...». Художественни фильм. (Польша)

8.00 — Передачай программа. 8.10 — Шахматни школа. 8.40; 9.35 — Истори. 4-гІа класс. Ленин — Октябра баьчча. 9.05 — Вольфганг Амадей Моцарт. Хьалхара передача. 10.00 — «Изобретеней народ». Іилма - популярни фильм. 10.15; 11.10 — Немций мотт. 10.40; 11.40 — Природоведени. 3-гІа класс. Къилбаседе Іалам. 11.00 — М. Ю. Лермонтов. «Олосске альбом». 12.00 — Студенташта - заочникашта. Физика. 3-гІа курс. 13.15 — А. С. Пушкина театр. ШоллагІа передача. 14.00 — Заочно деша кийчлучарна. Физика. 15.00 — К. Чуковске кхоллама. 15.45 — «Сийлахь - боккха Даймехка». Киноэпопея. ШоллагІа фильм. «Москвана гонахьа бен тІом». 16.40 — «Боннвура дог». Художественни фильм. КхоалагІа серп. 17.45 — Мультфильм. 18.05 — «Нохч - ГІалгІайче гІолла». 18.25 — Атеистически темах. «Хинна а доаца, кург а доаца тамашийна хІамаш» (нохчий меттала). 18.35 — Телевизиони фильм. 18.45 — Кердача книжкай оагІонаш тІа гІолла. Л. Смирнов. «Обновление». 19.00 — Документальни фильм. 19.10 — Хьайбаш Іаштара дазара гІулакх машта лат? (гІалгІай меттала). 19.35 — Киножурнал. 19.45 — Сийлахь - доккха доттагІалла хьадаьнна фильм. 20.05 — «Бийса дахьъала хийла шун, бераш!». 20.20 — «Телехьежархой кинопанорама де дезар аьлдь». 20.30 — СССР волейболах йола чемпионат. Майнаяь «Динамо» (Московски областъ)— ЦСКА. Одессера передача. 21.00 — «Объектив». 21.40 — «Мух хьеза бер». Художественни фильм.

16 январь
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». 8.40 — Іуйранара гимнастика.

РАДИО

15 январь

6.30 — «Юртара Іуйре» (эрсий меттала). 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.25 — «Сердало» газета обзор. 7.30 — АргІанерча политденга (эрсий меттала). 8.25 — Хоамаш. 8.30 — ТІехьабукараш болцаш бе бола! «Итогаш перспективаши». «Чечингромстройматериалы» объединенера передача (нохчий меттала). 8.45 — Сномаш. 9.15 — «Дина тувлабарий» лергІа гІолла. Инылагіа беседа (эрсий меттала). 9.30 — «Къона замахо» (гІалгІай меттала). 16.00 — Передачай программа. Хоаттамах бола хоам (эрсий меттала). 16.01 — «Агитпункта сайре». Корреспонденци (нохчий меттала). 16.15 — «Производстве хьалха латтачарна». Концерт (гІалгІай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

16 январь

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.30 — Хоамаш. 8.25 — Капитализма апполкотаю совцаш бац (гІалгІай меттала). 8.40 — «Нефтехимзапчасть» заводa токара Ш. Умарова оттадаь музыкальни радиооткрытка (нохчий меттала). 9.15 — «Дунена халкъашта юкъера обозрени» (гІалгІай меттала). 9.30 — «Барттайнача дезале» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 9.50 — Ашараш (эрсий меттала). 16.00 — Передачай программа. Хоаттамах бола хоам (эрсий меттала). 16.01 — РадиоладугІархой дехарах оттадаь дола концерт (эрсий меттала). 16.30 — В. И. Ленин ваь 110 шу дулача денга. «Юбилейни къахьегама вахте». Корреспонденци (гІалгІай меттала). 16.45 — «Тхьамка кхы дІахь а лелалара». Корреспонденци (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

Хоттам

Тахан республике гІоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 2—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 8—13. Грозне 10—12 градус шелал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагІонашнахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температуре буйсана 18—23, дийнахьа 7—12 градус шелал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Кердадараш, событеш, факташ

СИБАРЕГІАРЧА КЕДРА ТАМАШИЙНА ДУНЕ

Кедр — сибарегІарча хьуний паччахьа. Енисейна гонахьарча лоамашка 300 шерага дІанкхаьча гаьнаш я. Сомий бешамаш санна я кедрови рощаш: яьннача гаьнаш тІара чот яь варгвоацаш Іочуохкадена дукха бІараш дада. ІилмахоІа лаьрхІача гучадаьннад цу тайпарча хьун пхе гектара тІара гулдьча кедрови бІарех цхьан гектара тІа дІадийнача генарехи кІехи доаллар миссел даьтта, белок, крахмал доалдилга.

Кедрови бІара цхьан дакъилга чу 60 процентага дІанхоачаш хьоанал йоала тІум аьта а аьта хица вІашагІъэйича килорийностага диллача дулхали фуали дикагІа чам а болаш кедрови шура хул. ХІаьта СибарегІа бахоча нахи сийрда-янтарев кедрови даьтта доаха дукха бІаьш шераш да, цун дарбанга а чамага а диллача цІи хеза долчи прованский даьтта эсалагІа а дац из. Укхаза бахача наха кедрови кІуланах «живица» аьле къаьнара славянски цІи йоахк. Боккъонца аьлча, сага дарба де, из дийнве ниг болаш а ба из. Из тамашие СибарегІара баьлзам бахьанце Сийлахь-боккха Дай-мехка тІом болча шераш Човнаш хинна дукха эзараш бІухой Іоажалах баьлар. Дукха хьалха дІаяхача хана кедра гІах яьча настойко цынга ахар цанна дола уизара дезар ккийттача наха дарба даьд. Вай хана кедрови концентрат гулйича, тайгера хоза хьаж чуяхь вай ноай цІеношка. Из теха вашна чура хий дарбане да.

Кедр йоапача с соболь а, с бІараш дуарг а яц, — миттa оал сибарегІарча чарахьаша. Из да таежни «лаччахьа», «укъама» кІал шоашта баа кхача а болаш дукха оакхарийи олхазараши дах, яхилга.

Дукхача хала денз, алат туэцаш санна, тайге бІараш гулде бнагІа бІарча дезалаш, дукха вІашагІкхийтанах. Гульеш вар гаьна тІа вальне, бІаьхача гІурахкица кхаьча бІараш Іолегадеш хул. Уж хьагул а дийн тІера кІуж лІабаккхер дукха цІер тІа кІеж йоахаш латтача хи чу гувс. цул тІехьагІа докъа а дайп, лаьрхІа баьча цхьралах чакх а доахаш, цІена бІараш хьакъестаду. КІезиг-дукха Іаьнъа чу кхеза бІараш, бицлургбоаца чам болаш хул. ЦІагІа мерза маькхаш еш хилча а пайда эца мегаргба царех.

ХІана СибарегІа бІараш а хьу вийчъль а ца Іеш, хьуна гІулакх дергдола продуктивность лакхагІа йола кедра керда сорташ хьалкхедергдола йоккхий объединенеш вІашагІъеккай. СССР европейски дакъа тІарча хьунашка тайгера «сибиряк» дІабоугІара опыт а Іоаяй. Кедр дІалегай Предуралье, Коми АССР-е, Ленинграда а Новгорода а юкъе.

Борис ИВАНОВ,
АПН корреспондент.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маиковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бекхтокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92, Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттеи деношка

СФ05012. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 164.